I. GOTHOFREDI IC.

DE

IMPERIO MARIS

ET DE IVRE

NAVFRAGII COLLIGENDI

LEGEQVE RHODIA,

ὑπόμνημα,

Ex Iure Romano,

Ad Legem Ἀξίωσις, seu Legem *Deprecatio*, 9. *Digestis de L. Rhodiâ de Iactu.*

GENEVÆ,

Sumpt. Ioannis Ant. & Samuelis de Tournes.

M. DC. LIIII.

Nobilissimo & Amplissimo Viro,

D. NIC. FABRICIO PEIRESCIO, SVPREMI Senatûs Aquensis Consiliario,

IAC. GOTHOFREDVS *IC. & Senator S.*

QVOD apud omnes qui scriptis famam adsequi gestiunt, precipuum deputo, vt ne circa id quod quisque sibi delegit studium justo diutius *domi* immoretur, verùm certum in eo modum, statosq; sibi fines propositos intelligat, id in iis potissimùm scientiis, quæ *Practica* audiunt, maturè adsequi, in summâ felicitatis parte ponere soleo. Quod quidem euenit, vbi curiositate semel expletâ, ingenióve affa-

tim instructo, mox & instrumentorum notitiâ siue copiâ in vsum olim suum contractâ, ad presentem rerum actum sua quisque studia ita conuertit, vti prout sese res tantùm dant, ita & operam quoque suam eò collatam velit. Memorare possem, quos vmbraticis studiis seductos ingenti famæ hæc ætas jure inseruit quamplurimos, tempestiuâ subinde vel paucissimarum pagellarum pro re natâ industriâ. Eandem verò, Iurisprudentiam professis prouenire adhuc posse, tam rara hodie fides est, vt contrà pars foro tantùm seu Iudiciis velut glebæ adscriptam, atque intra *Edicti* fines circumscriptam, vulgari iam diuerbio, putent: alii exhaustam & effœtam penitus autument: pars multò maxima eorum qui sese ad scribendum adplicant, mole tantùm scripta sua commendari posse censeant. Ab hisce omnibus diuortiũ egisse me dudum gratulor, qui vt Romani juris scientiam πολιτικώτατον omnium contendo, ita & fugientia quædam iam olim extenebrare institui, & ad *quotidiana* animum studiáque mea adsueui: sic quidem etiam, vt ærumnabilium antehac laborum, qui fauentem Lucinam aliquam tamdiu

tamdiu expectant, ingratiis hactenus ſuſceptorum, morſum nil æquè interea edulcare queat, quàm vbi bona ſeſe mihi dat occaſio, ſepoſitum vel leue quid à vulgi ſenſu è Iuris Noſtri horreis conditiſque in rem præſentem deripiendi: quò ſpectabat quoq; nuper Diſcurſus Hiſtoricus *ad legem Quiſquis, Codice ad l. Iuliam Maieſtatis*. Non vt *ἀλλοτριοπράγμων*, atque introgatus, alienæ memet vnquam controuerſiæ immergam inſerámve: Quando & vbi eò ventum eſt, ſua ſinguli habent arguméta, quę Iuriſprudentia noſtra haud ęquè ſufficit, factíque magis quàm iuris ſunt; verùm vt citra cuiuſquam præiudicium in argumento aliquo inluſtri oſtendam hactenus, quis Romani iuris ſenſus olim fuerit, quid moneant leges noſtræ, ad quarum auctoritatem recepto iam iure gentium prouocari video. Id quod haud meliùs adſequâre, quàm peculiari circa eas, quæ *ſolemnes* audiunt, próque fundamento eſſe poſſunt, ſepoſitis interim aliis, *ἐπιστάσει* curáque. Cuius vt ſpecimen nuper circa conſtitutionem illam Codicis edere contigit, ita & eandem nunc operam impendere viſum in hanc Digeſtorum legem: vt

ita edito vtrimque exemplo, idem aliquando, vbi vſus tuliſſet, vtrubique audendi fiduciam aliis facerem, viámque, quantum in me, præmonſtrarem. Quæ quidem opera nunc à me eò lubentiùs ſumpta, quòd ea Lex, quam mihi illuſtrandam propoſui, opinionum portentis paſſim, vt veteri verbo vtar, *communicetur*, ſeu contaminetur. Quæ vt diſſimulari poterant in ſuperioris alicuius ſequioriſve ævi ſcriptoribus, quando Barbaries ſentéſque omnia occupaverant, melioréſque literas Hiſtoriæque cognitionem ad Iuris Noſtri intellectum adferre, & id ipſum pro monſtro erat: hâc certè florentiſſimâ omnium ætate defendi negligíve ferendum non eſt: præſertim, cùm iam iis quæ perperam tradita ſunt, alia deinceps ſuperſtruuntur, quibus Summorum ſæpe Principum capita in ordinem coguntur, Rerúmque publicarum libertas labefactatur, iuráque alia publica percelluntur. Ego certè impatientiam ad hæc meam prodere ſubinde malo, quàm illaudato ſilentio ſanctiſſimam adeò rem, vt eſt Iuriſprudentia noſtra, vnquam prodere ſeu prædamnare. Te verò, VIR AMPLISSIME, huiuſce facti mei con-

conſcium & ſuperſtitem appellare nunc viſum, cui ſecretiores quæque melioréſque literæ curæ cordíque adeò ſunt, vt nullis inter hæc impendiis parcere ſoleas, ſiue in iis quæ eò faciunt per vtrumque orbem conquirendis, ſiue in protrudendis qui ſuam in iis inſtaurandis operam vel induſtriam locare valent: quorum multi iam per te & famam habent, & merentur. Quo facto quid aut illuſtrius adferri poſſit, quando gloriam Principibus fermè dicatam, in nomen tuum tam feliciter deriuas: vel ad æternitatem maius, cui tam multos ipſe commendas, quà rediuiuis veterum monumentis, quà excitatis melioribus huius æui ingeniis? Fatear ipſe oportet, nunquam ad hæc ſtudia animum meum magis incaleſcere, quàm cùm eò me prouocare ſoles: adeò non ſuadent ſed trahunt me ἑλκυστικὰ illa literarum tuarum, quibus publicis immerſum negotiis excitatum venis. Quo quidem facto de me tanto mereris, quanto pauciores ſunt hodie à quibus id expectes: habere fermè delectaríque eo contenti ſi quid felicius exit, quàm prolectare nouum quid ſolliciti. Quale iſtud eſt, opinor, quod tibi dicatum nunc eo. Ob ſingu-

larem insuper illum & eximium Candorem tuũ, quem pro exemplari Candoris ipsius habeo: quémq; omnes qui ad scribendũ animũ adpellunt, tueri, atque adeò ab omni acerbitate procul esse jubes. Quem modum & ipse hâc Commentatione tenuisse me puto, etsi benigna sese mihi materies daret, distringendi eos qui summa capita, summásque Res fastidire sępe solent, & huius quidem Legis argumẽto; à quo ipsi tantopere exciderunt, vt non possit non hic Libellus tibi congruere, qui & Dignitati, & studiorum proposito, moribus denique tuis tam adprimè conuenit: Placiturum sanè eâ quoque re puto, quòd in argumento versatur βιωφελῆ, auctorémque habet, qui te Amico optimo & fidelissimo non tantùm vtitur, sed & passim gloriatur. VALE multos annos, méque amare perge.

IACOBI GOTHOFREDI IC.

Ὑπόμνημα,

Ad Legem Ἀξίωσις, seu, Legem *Deprecatio 9. Digestis de L. Rhodia de Iactu.*

CAP. I.

GENERALIA de LEGE Ἀξίωσις, eiúsque VSV.

STATVS *quæstionis, & princeps huius Diatribæ scopus: Legem ἀξίωσις vtramque in partem trahi. Distinctis ea pericopis seu sectionibus proponitur: Versio eius noua. Tribus partibus eam constare.* Ἀξίωσις, *pro libello, non pro* Deprecatione. *Rescripta libellis subjici solita. Duas posteriores huius l. partes contineri quoque in* Auctoritate *Legibus Nauticis præfixâ. Summa eius apud Harmenopulum, Docimum, & Attaliatam. Sententia Baldi. Vsus huius Legis multiplex.*

IMPERIVM MARIS publici quoque Romanorum iuris olim fuisse, seu Imperatoribus ita paruisse, vti ἤπειρος seu continens ipsa paruit, persuaderi sibi quidam hâc adhuc ætate nondum patiuntur: Imò, Mare in laxitate naturali & promiscuo semper vsu atque *immetatum* mansisse censent, veluti rem

B quæ

quæ in nullius Dominio, vel Imperio esse possit: Quibuscum amicè congredi nunc animus est: Non quidem argumentis vel testimoniis è veteri Memoriâ seu Historiâ operosè conquisitis, verùm (quos mihi cancellos in præsens seu terminos posui) solâ Legum Romanarum auctoritate; Neque adhuc tot aliis hanc in rem Legibus siue Iuris textibus, qui de Dominio Maris, juréque, quà publico quà priuato, in mari occurrunt, quos in aliud mihi tempus vberiorémque tractatum seposui, si Deus sinet, & sint qui id jure exigant, verùm vnius tantùm famosissimæ Legis inter alias præjudicio.

Ea verò lex, est Lex ἀξίωσις, seu *Lex Deprecatio 9. π. de L. Rhodia de jactu.* Cuius alioquin Legis ipsius, velut palmariæ hoc in argumento, auctoritate è contrariæ sententiæ patronis nonnulli cùm maximè, neque aliâ temerè magis, tueri sese vectaríque solent.

Ecquis verò credat, id quod præcipuum τῶν ἑτεροδόξων fundamentum hactenus esse solet, eximium & illustre, neque aliud temerè magis sententiæ nostræ fundamentum esse posse? Et ita tamen est, si modò Lex illa non per nebulam aut transennam, verùm distinctè proponitur, perq; partes pensiculatur. Id quod nonnulli iam facere feliciter cœperunt: quorum industriæ hanc operam nostram ex professo siue commodare siue succenturiare visum: eâdem lege, quâ & suas fors deinceps ad eam μελέτας seu cogitationes alii feliciùs adhuc prodituri sunt.

Ea igitur lex sic habet, seruatis in præsens vbique Græcis receptæ hactenus lectionis verbis, restitutâ tantùm interpunctione.

Volvsivs Mæcianvs, ex Lege Rhodiâ.

1. Ἀξίωσις Εὐδαίμονος Νικομηδέως πρὸς Ἀντωνῖνον βασιλέα. Κύριε βασιλεῦ Ἀντωνῖνε. Ναυφράγιον ποιήσαντες ἐν τῇ Ἰταλίᾳ διηρπάγημεν ὑπὸ τῶν δημοσίων τῶν τὰς Κυκλάδας νήσους οἰκούντων.

2. Αντω-

2. Αντωνῖνος εἶπεν Εὐδαίμονι.

Ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος, ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης τῷ νόμῳ τῷ Ροδίων ναυτικῷ κρινέσθω, ἐν οἷς μήτις τῶν ἡμετέρων αὐτῷ νόμος ἐναντιοῦται.

3 Τοῦτο δὲ αὐτὸ καὶ ὁ θειότατος Αὔγουστος ἔκρινεν.

Id est (sic enim hanc l. paulò aliter, quàm hactenus, alicubi verto) 1. *Libellus* [supplex scil.] *Eudæmonis Nicomediensis ad Antoninum Imperatorem. Domine Imperator Antonine. Cùm Naufragium fecissemus in Italiâ, direpti sumus à publicis* [seruis scil.] *eorum qui Cycladas insulas incolunt.*

2. *Antoninus Eudæmoni rescripsit.*

Ego quidem Orbis [totius scil.] *dominus sum, sed tamen Ius Maris secundùm legem Rhodiorum nauticam iudicetur: In his* [videlicet] *in quibus nulla nostrarum Constitutionum ei aduersatur.*

3. *Id ipsum verò & sacratissimus Augustus constituit*, [seu decreuit.]

Huiusce Legis, præter ipsam, tum *Auctoris* tum libri, vnde ea desumpta est, inscriptionem, tres omninò sunt partes seu pericopæ. Prima continet Eudæmonis Nicomediensis Ἀξίωσιν, id est, Libellum supplicem, seu Desiderium & postulationem: non (quod vulgata versio minùs rectè habet) *deprecationem* (vnde tamen Lex hæc hodie nomen obtinet, censeríque seu allegari solet, ita, *Lex deprecatio.*) Est enim *deprecatio*, non querela vel libellus quilibet supplex, verùm ignoscendi seu indulgentiæ postulatio. Cuiusmodi libellus hîc non continetur. Continet, inquam, prima huius legis pars libellum supplicem oblatum Imperatori Antonino, quod & ipsâ Libelli inscriptione palàm fit, Ἀξίωσις Εὐδαίμονος Νικομηδέως πρὸς Ἀντωνῖνον βασιλέα. Secũdo loco subjungitur *Rescriptum* Antonini Imp. ad superiorẽ Eudæmonis libellum (sic enim Rescripta libellis subjici solita infinitis testimoniis, etiam ex Veteribus lapidum Inscriptionibus, petitis, comprobatur) Quod iterum Rescripti ipsius ἐπιγραφὴ docet, Ἀντωνῖνος εἶπεν Εὐδαίμονι.

 Tertio

Tertio loco ſubjicitur quippiam, ab vtroque illo (libello ſc. Eudæmonis, & Reſcripto Antonini) ſecretum & ſeparatum: obſeruatio, inquam, auctoris huius legis qua is notat, id ipſum quod Antoninus ad libellum Eudæmonis reſcripſit, alteri quoque *deinceps* Imperatori (quem θειότατον Αὔγουστον vocat) placuiſſe: Breuiter, prima pars huius legis eſt *Partis* allegantis, ſeu ſupplicantis: Secunda *Imperatoris* reſcribentis: Poſtrema, *Iuriſconſulti* obſeruantis.

Quæ quidem duo poſteriora (Reſcriptum, inquam, Antonini, cum obſeruatione illâ Iuriſconſulti) priore (libello, inquam, Eudæmonis) reſecto, continentur quoque αὐτολεξεὶ in veteri *Auctoritatis* fragmento (quo de fuſiùs poſtea) quod Legibus Nauticis præmittitur, quæ *Legis Rhodiæ* nomen hodie ψευδωνύμως præferunt, quas VV. CC. Schardius & Freherus, vnà cum Legibus *Georgicis* ſeu Ruſticis, & *Militaribus* edidêre.

Summam verò huius legis Græci quoque Interpretes ſcriptis ſuis indidêre: veluti Conſtantinus Harmenopulus, *prochiri ſui lib.* 2. *tit.* 11. §. 1. vt & Docimus *in calce legum Nauticarum*, iiſdem vterque verbis. Τὰ ναυτικὰ πάντα, καὶ ὅσα κατὰ θάλασσαν κεῖνται, Ροδίῳ τέμνεται νόμῳ, καὶ κατὰ τοὺς Ροδίους δικάζεται νόμους, ὅταν μὴ ἄλλος νόμος ἐναντιούμενος τοῖς τῶν Ροδίων νόμοις εὑρίσκηται. εἰσὶ γὰρ οἱ τῶν Ροδίων νόμοι τῶν ἄλλων ναυτικῶν νόμων παλαιγενέστεροι. Sed & Michaël Attaliates, *in Synopſi ſuâ*, *tit.* 48. breuiùs adhuc. τὰ ναυτικὰ, ἤτοι τὰ κατὰ θάλασσαν, τῷ Ροδίῳ νόμῳ κεῖνται, ἐν οἷς αὐτῷ μὴ ἕτερος ἐναντιοῦται νόμος.

Nos tria illa huiuſce legis membra ſigillatim deinceps expendemus, nihílque adeò in iis notatu dignum prætermittemus: vt ita in bono lumine locatis omnibus, atque vndique colluſtratis, exinde clarè efficiatur, quod potiſſimum nunc adſtruimus, illâ quoque lege, *Imperatorem Dominum Maris, & libello ipſo Eudæmonis perſpicuè indicari, & gemino Reſcripto, Antonini videlicet & alterius inſuper Auguſti qui ibi memoratur, diſertè adſeri.* Quod ſanè viderunt quo-

quoque è veteribus Interpretibus nonnulli, & in hís quidem acutissimus omnium Baldus, qui tum *in explicatione huius ipsius legis*, tum *commentario ad l.* 1. §. *quod si quis.* π. *de operis noui nuntiatione*, clarè pronunciauit, *Istâ lege dici, quòd Imperator est dominus totius orbis, & quòd terra & Mare est sibi (pro ei) subjectum:* Item, *Mare vniuersaliter sumptum esse Imperatoris:* Qui idem, *& in Rubricâ de rerum diuis.* ait, *in Mari distincta esse Regna, sicut in aridâ terrâ.*

Et est nobis huiusce legis Interpretatio eò accuratior instituenda, quò plures passim ad eam errores admittuntur, emendationibúsque non necessariis vel inconditis tribus locis continentur, quóque ea celebratior est, & in plures tractatus iam incurrit, seu diffunditur. Neque enim eius hactenus vsus esse solet, cùm *de Maris dominio*, seu Imperio, quæritur, vti nos nunc præcipuè quærimus: 2. vel etiam, cùm de Iure *Naufragii colligendi* agitur, quod & ipsum hic nobis obiter propositum est. 3. verùm & (quò sese diffundit Interpretum περιεργία) cùm de veteri *Imperio Imperatoris Romani* disquiritur, quo sensu videlicet Antoninus Imp. Orbis dominum sese vocet, eiusq; adeò siue argumento siue exemplo Imperatores alii vocentur, vocaríve possint, & quorum respectu. 4. Item, cùm de *Consuetudine Legi contrariâ*, & aduersus eam inolitâ, anquiritur, quò lex hæc perperam trahitur. 5. Denique, cùm de *vsu juris Romani* agitur, quámque hodie id vim authoritatemq; habere debeat: In quæ ipsa omnia, verùm per transennam tantùm, & hâc Diatribâ inquirimus.

CAP. II.

De AVCTORE, & ARGVMENTO huius l.

I. AVCTOR *huius legis Volusius Mæcianus. Quando is vixerit. Quo lib. eam complexus sit.*

Duos tantùm eius libros de Iure memorari. Non scripsisse eum libros Quæstionum, *ab iis diuersos: vt neque* de lege Rhodiâ. *Desumpsisse eum hanc legem ex Auctoritate legis Rhodiæ. Corpus legis Rhodiæ Nauticæ.* Publicorum, *non Fideicommissorum libris id scripsisse Macianum. Græca Rescripta Imperatorum ad Græculos: & quidem Antonini.* Publicorum *libri, id est, de publicis iudiciis seu criminibus. Naufragorum deprædatio publicum crimen, & atrox maximè, semper habitum.*

II. Argvmentvm *huius legis. Fugitiuáne ea? Principum & Legislatorum mos, à casu speciali ad generalem constitutionem adsurgendi. Triboniani mos, affinia quoque sub titulis collocandi.*

NTE QVAM verò singulas huius legis partes expendimus, de *Authore* eius, atque adeò de Inscriptione eiusdem, ante omnia videndum nobis est. Non nudâ aliquâ vel inani tantùm curiositate, verùm, vt ex Auctoris quà scriptis, quà sæculo, de verâ Legis ipsius mox sententiâ eò magis liquere possit: dein, vt & illud postea definire possimus, quisnam sit Imp. Antoninus ille, quis item θειότατος Αὔγουστος, qui in eâ memorantur.

Igitur obseruandum, huic legi hunc Auctoris, simul & libri,

libri, titulum præfigi, *Volusius Macianus, ex Lege Rhodiâ.* Hic ille scilicet est, integro quoque nomine, *L. Volusius Macianus*, qui Iuliano IC. (Adriani & Antonini Pii coætaneo) contiguus (quem ipse ideò *Iulianum nostrum* subinde vocat, *in l. 86. π. de condit. & demonstr. l. 65. §. 1. π. ad Trebellian. l. 30. §. 7. π. ad l. Falcid.* pariter, vt æquæuum *Vindium nostrum* indigetat *l. 32. d. tit. ad l. Falcid.* Contrà, qui non Vlpiano IC. tantùm, (qui sub Antonino Caracallâ scripsit) antiquior, quippe qui ab eo allegatur *l. 72. in princ. π. de vsufr. l. 6. π. de l. Pomp. de parricid. l. 16. π. ad Trebell. l. 11. §. 3. & 15. de legat. 3. l. 17. in princ. de jure patr. l. 3. quibus mod. vsufr. amit.* vt & à Paulo, *l. 6. π. de seruit. prædior. rusticor.* verùm & Scæuolâ vetustior, vtpote à quo is laudetur *l. 20. π. ad l. Falcid.* (qui sanè sub Marco Antonino & Commodo vixit) & sic inter Iulianum & Sceuolam medius, sub Hadriano & Antonino Pio primùm, quo Iurisperito vsum eum inter alios auctor est Capitolinus, *in vitâ Antonini Pii*, vixit: sub quo & Marcus Antoninus priuatus adhuc juri studuit, teste eodem Capitolino, *in vitâ Marci:* mox & sub Diuis Fratribus (i. sub Marco Antonino & Vero Impp.) floruit. Quod testatur disertè rescriptum ipsorummet Diuorum Fratrum, quod extat *l. Diui Fratres 17. π. de jure patronatûs.* Ipse certè Mecianus & Aproniani SC. quod sub Hadriano, non (vt alii censent) sub Marco, conditum est, sententiam refert lib. 12. Fideicommissorum *in l. 12. π. vt in possess. legator.* Idémque D. Pii decretum allegasse dicitur ab Vlpiano *d. l. 11. §. 3. de legat. 3.* Tandem & lib. 7. Fideicommissor. *in l. 42. π. de fideicomm. libertat.* disertè *Antoninum Augustum Pium nostrum* allegat. Quod non tantùm de Antonino Pio, verùm etiam de Marco Antonino accipi possit, qui & ipse in Fastis Consularibus *Pius* appellatur: & ita aliis quoque locis eum appellari tentat P. Faber *3. semestr. 12.*

Et hæc quidem de Auctore Legis ἀξίωσ, & sic de priore Inscriptionis eius parte. Sequitur altera, his verbis,

Ex lege Rhodiá. Ita enim expreßè præferunt castigatissimæ omnium Pandectę Florentinę: non, vt Haloandrina editio præfert, *de lege Rhodiá.* Multò minùs admittendum, quod alii habent *Epitomarum*: sic quidem etiam, vt Labeoni hanc legem iidem accepto ferant, errore nato ex proximè sequente *l.* 10. *π. de l. Rhodiá de iactu.*

Hisce verò verbis, *Ex lege Rhodiá*, non indicatur, Volusium Mæcianum librum aliquem singularem *de Lege Rhodia*, seu *ad Legem Rhodiam*, scripsisse (quod plerique tamen minùs pensè autumant) cuiusmodi certè nullus Mæciani liber occurrit in vetusto Canone seu Indice, qui veterum Iurisprudentum, vnde Pandectæ Iustinianeę conflatę sunt, nomina scriptáque continet: Duo quippe tantùm ibi Volusii Mæciani de jure scripta memorantur, *Fideicommissorum* videlicet & *Publicorum*, quibus perperam tertium insuper à nonnullis adjicitur *Quæstionum* (qui sanè iidem sunt cum libris Fideicommissorum, vt docet *d. l.* 72. *π. de vsufructu:* vt & quartum istud, *ad Legem Rhodiam.* Quanquam extat & eiusdem Volusii Mæciani præterea liber *de Asse & eius partibus*: verùm tractatus hic, etsi Iuris studiosis perquam necessarius, ob hæredum scilicet institutiones aliáque multa, non tamen propriè de Iure est.

Ergo verbis illis, *Ex Lege Rhodia*, indicatur, Volusium Mæcianum id quod lege ἀξίωσις continetur, puta libellum Eudæmonis cum Rescripto Antonini ei subtexto, ad institutum aliquod suum ex corpore Legis Rhodiæ desumpsisse. Vnde simul apparet, Volusii Mæciani ætate, certum aliquod corpus seu συναγωγὴν legis Rhodiæ Nauticæ extitisse, vnde videlicet is hanc legem excerpserit: subjectâ tantùm ei de suo obseruatione, nempe quòd θειοτάτῳ Αὐγούστῳ, i. *sacratißimo Imperatori*, sub quo is tum agebat, idem placuisset. De quo postea.

An igitur Mæcianus id scripserit libris *Fideicommissorum*? Quod quis fortè putet, argumento ipso huius legis ductus, vtpote quo agatur de Mari & de Naufragio; quandoquidem

& idem

& idem libro 2. Fideicommissorum in *l.* 15. *π. de legat.* 3. scripsit, *eas quoque testatoris res legari posse, quæ in profundo* (i. in mari) *esse dicuntur, vti præstentur, quandoque* (i. quandocunque) *eæ apparuerint.* Ad quam vtique legem species rectè ponatur in re siue jactatâ periculi auertendi gratiâ, siue naufragio amissâ, de quo ipso est hæc lex nostra: Vtroque scilicet casu res domini permanet, cùm non sit ea derelicta, sed deperdita, atque adeò legari fideíve committi potest. Item, quia idem eodem libro scriptum reliquit, *in l.* 17. *eod. tit. de legat.* 3. *etiam ea quæ futura sunt legari posse, veluti insulam in Mari enatam.* Vt ita videatur Volusius Mæcianus, dum tractat, vtrùm res è Mari olim eruendæ legari fideive committi possent, prolixiùs ostendisse, res naufragio amissas domini manere, neque à quoquam alio regulariter rectè vindicari posse: in quo censu num δημόσιοι essent, & quatenus, idem simul agitauerit.

Et verissima tamen hæc sententia est, Mæcianum id scripsisse libris *Publicorum*, in quos, etsi Latinè scriptos, non Græcè (quod nonnemo tamen censebat) pro re natâ is rescripta quoque Imperatorum retulit: cuiusmodi Græca rescripta ad Græca pariter Asianorum desideria alibi passim occurrunt. Sic enim soliti Principes Græcis Græcè quoque rescribere, vel respondere: quem etiam in finem Magister epistolarum Græcarum inter alios Magistros erat, de quo veteres Inscriptiones. Iosephus *lib.* 1. *c.* 7. Eunapius *in Nimphidiano*, & Notitia *Imperii Theodosiana.* Sic & (ne de aliis nunc dicam) Antonini Pii (cuius hoc rescriptum nostrum est) Græca alia rescripta memorantur *l.* 3. *π. de custod. reor. l.* 16. *π. de seruit. prædior. rusticor.* & proculdubio quoque *l.* 6. *π. de excusat. l.* 5. *de vi publ. l.* 1. *de appellat.* quæ ad Antiochenses, vel ad κοινὸν aliquod (veluti Asiæ, Thessalonicæ & Thraciæ) data dicuntur. Certè inter alias Asiaticas Vrbes Nicomedia Græcula admodum vrbs fuit suæq; linguæ retinentissima. Id quod expertus est quoque Lactantius postea, qui cùm ex Africâ eò accitus fuisset vt

Oratoriam doceret, penuriâ diſcipulorum, ob *Græcam videlicet ciuitatem* (inquit Hieronymus *de Viris Illuſtribus*) ad ſcribendum ſe contulit. Ad rem.

Publicorum, inquam, libris Mæcianum hanc legem ſcripſiſſe vero propius eſt: *Publicorum*, id eſt, non (quod Vir quidam Cl. prodidit) in cenſu ſeu recenſione jurium publicorum, ſeu fiſcalium, vel ad publicanos ſpectantium, quaſi eâ parte Mæcianus tractauerit, vtrùm fiſcus vel publicani Naufragia colligere ſibique vindicare poſſent, tractâ eò perperam voce δημοσίων, vt poſtea oſtendetur: Verùm, libris *Publicorum*, judiciorum ſcilicet ſeu criminum: cuiuſmodi libros ſcripsêre olim quoque, præter Mæcianum, tres alii inſuper è veteribus IC. puta Venuleius Saturninus, Martianus & Macer: Qui quidem Mæciani libri *de publicis*, iudiciis ſcilicet, pariter vt Marciani Macríque, quandoque ſimpliciter *Publicorum* dicuntur & inſcribuntur: quomodo & *leges publicorum* ἁπλῶς quoque dici ſolent. De publicis ſcilicet Iudiciis Voluſius Mæcianus libris quatuordecim commentatus olim fuerat, vt Canon ſeu Index ille, quem dixi, Florentinus, edocet, vnde tria adhuc ἀποσπασμάτια, ſeu fragmenta per Pandectas occurrunt: puta, è libro quinto, *lex* 8. *ad L. Iul. de vi publ.* è libro duodecimo, *Lex* 11. *de publicis Iudiciis*: ex vndecimo, *Lex* 14. *de Senatuſconſulto Sylaniano*, quibus alioquin duabus poſtremis legibus perperam *Marcianus* pro *Maciano* inſcribitur; qui error vt procliuis, ita & alibi admiſſus quoque eſt, veluti *in l.* 45. *de religioſis.* Ad eoſdem ſanè quoque Publicorum libros referri oportet quartum inſuper caput, quod ex Mæciano refert Vlpianus *l.* 6. π. *ad l. Pomp. de Parricidiis.* Eodèm denique referenda eſt hæc lex noſtra Ἀξίωσις. Quod ex eius argumento liquidò colligo, vt pote quo *de Naufragorum depradatione*, ſeu διαρπαγῇ agitur. Quod vtique atrox ſemper crimen, ſeu facinus ἀνόσιον καὶ πονηρὸν, maximè habitum: imò & inter *publica* latrocinia cenſitum, ſi quis, inquam, luctuoſum compendium, ſeu

prædam

prædam ex naufragio, déque naufragis (quod genus ἀσύλητον rectè dixit Antiquitas) atque ex alienâ hâc calamitate, seu δυστυχία, lucrum faceret. De quo improbiore, siue furti, siue latrocinii genere sunt complures in Iure nostro textus: puta, *lex* 1. *in fin. l.* 2. 3. 4. 5. 7. *ff. de incendio, ruinâ, naufragio: l.* 18. *Cod. de furtis, cum Authentica, Nauigia*, quæ auctorem *Fridericum* habet, ei subditâ. Quibus legibus, non tantùm naufrago ipsi direpti in quadruplum actio ex Prætoris Edicto datur, vel etiam grauis multa prædonibus istis ex Constitutionibus quadrupli pariter imponitur, verùm etiam pœnæ corporales, velut publico crimini indicuntur, déque his Præsides prouinciarum vti de lâtronibus grauem sententiam dicere iubentur. De huius alioquin criminis detestatione videndus quoque Dion Chrysostomus, *Oratione Euboica* 7. Sic sanè & Vlpianum, libro octauo de officio Proconsulis, quo varias is publicorum iudiciorum species persecutus fuerat, inter alia publica crimina, *de naufragorum depradatione* egisse comperio, & peculiari quidem titulo, junctim, *de Naufragiis & incendiariis*, vt docet author Collationis legum Mosaicarum, qui vulgò Licinius Rufinus, *titul. de incendiariis* 12. vnde etiam desumpta est *lex vlt. dicto tit. de incendio, ruina, & naufrag.*

Sic igitur tenemus, vnà cum Authore huius legis eiúsq; adeò æuo, simul & occasionem eius libris suis, & *publicorum* quidem, includendæ: Imò tenemus & Argumentum, quod est *de præda ex Naufragio*, vel *de Naufragis factâ*. Vnde simul videri possit, hæc lex, vti loquuntur, pariter vt *lex vlt. eod. tit.* fugitiua esse, neque titulo suo, *de Lege Rhodia de jactu*, sub quo posita ea est, satis respondere: Est enim titulus ille, non de omnibus promiscuè legibus Rhodiis Nauticis, verùm de eâ nominatim (quod & *series titulorum* ibi ostendit) quæ est de Iactu seu ἀποβολῆ, vel ἐκβολῆ, in mare factâ, remouendi communis periculi causâ, & exinde συμβολῆ, seu cõtributione & collatione inter omnes

quorum intereſt faciendâ, cùm contrà Eudæmonis querela *in l.* Ἀξίωσις ſit de prædà ex naufragio factâ. Quanquam dici poſſit, Antonini reſcriptum, libello Eudæmonis ſubjectum, latiùs ſeſe iam porrigere, & ad omnes maris controuerſias ſeu Nauticas pertinere, atque adeò ad caput quoque L. Rhodiæ de jactu: vti fermè Principes, vnius casûs occaſione arreptâ, prouidentiam ſuam latiùs extendere, atque adeò generaliora iam præcepta reſcriptis quoque ſuis complecti adſolent: haud aliter, atque ab aliis νομοθέταις, aliisq; ſubinde νομοθεσίαις ſpeciebus fieri amat. Imò & illud addi poſſit, ſolemne hoc quoque apud Iuriſconſultos olim fuiſſe, & Triboniano ipſi eſſe, vt ſub titulis ſpeciali alicui argumento deſtinatis, affinia quoque tractarent: quod & Pandectarum Codicisq; titulos euoluenti paſſim occurret. Certè, apud Paulum quoque *in Sententiis*, *lib.* 2. *tit.* 7. titulum generaliter apud quoſdam ita concipi video, *ad Legem Rhodiam de Nauticis:* etſi eo titulo nonniſi ſententiæ de jactu in mare facto hodie nobis occurrant.

CAP. III.

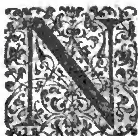
De EVDAEMONE, & de NAVFRAGIO ipſius.

I. LIBELLVS *Eudæmonis expenditur. Et in eo primùm Inſcriptio libelli, ſeu de Eudæmone ipſo. Eum* ἔμπορον *ſeu negotiatorem fuiſſe videri. Quæ de Nauticis in jure occurrunt, ad* ἐμπορικὰ *ferme pertinere. Nicomedia Bithynia.*

thyniæ metropolis: Exinde merces ad urbem Romam aliasq́ subuectæ. Delos Insula Cycladum mercatu seu emporio celebris. Loci adjectio in libellis & Constitutionibus attentè spectanda.

II. De *casu* Naufragii. Ναυφϱάγιον *pro* ναυάγιον. *Latinæ voces Græcis hoc æuo immixtæ. Rhodii veteris linguæ retinentes.* D. *Pauli locus ad* Corinthios *obiter restitutus, & quidem duobus locis.* 1. Ἐξϐσία *ibi legendum videri, pro* Ἐξουσία. 2. Τοὺς Ἀγελαίους, *vel* τὰς Ἀγέλας, *loco* τοὺς Ἀγγέλους.

III. De loco *Naufragii. Accursii sterpor. Emendatio Viri docti. Emendata nouiter eâ parte lex* Ἀξίωσις. *Legendum* ἐν τῇ Ἰκαϱίᾳ. *Ægeum mare (& in eo Icarium, atque adeò Cyclades Insulæ) naufragiis infame. Icarium mare Cycladibus vicinum. Cyclades à Sporadibus distinctæ. Telia vna de Sporadibus, non de Cycladibus hoc æuo fuit. Cyclades tandem cum Sporadibus commixtæ. Rhodus de Cycladum numero non fuit. Epigrammata plura ex Anthologiâ huc spectantia.*

Vnc de ſingulis Legis Ἀξίωσις periochis ſeu partibus. Ac primò quidem *Precum* ipſarum tenor, ſeu *Libellus* Eudæmonis, ſub manum veniat, atque adeò ipſa jam Facti ſpecies, ſeu ὑπόθεσις, quæ in eâ proponitur: Quam quidem, facilioris tantùm tractationis ergô, in duo capita reſoluo: in priorem ſcil. Naufragii caſum, & ſequentem Deprædationis. In priore tria ſpectanda veniunt. 1. *Perſona* naufragium paſſi. 2. *Caſus* ipſe Naufragii. 3. Tandē & *Locus* ipſe Naufragii. Dicitur itaque primùm Eudæmon hic *Nicomedienſis:* proculdubio ἔμπορος, i. *Negotiator:* quomodo & de Nicæenſi pariter naufragium paſſo, qui φορτίδα eduxerat, extat epigram. 63. Antipatri *lib.* 3. ἀνθολ. εἰς ναυαγήσαντας. Nam & quę de nauticis rebus in jure noſtro occurrunt, vt & in *collectione legum Nauticarum*, ea ad ἐμπορικῶς ferme πλέοντας pertinent, & ad naues onerarias φορτηγούς. Videtur ſcilicet omninò Eudæmon merces Ponticas è Nicomediâ Bithyniæ tranſvexiſſe. Nempe enim, vt maxima ſplendidiſſimáque Nicomedia, hoc jam æuo mater ſeu metropolis Bithyniæ erat, etſi Nicæa ei περὶ πρωτείων controuerſiam moueret, vt ex Dione Chryſoſtomo liquet (quomodo & alia περὶ πρωτείων, id eſt, *de præcedentiâ*, vt hodie loquimur, inter ciuitates Aſiæ hoc ipſo æuo jurgia fuêre, vt diſcere eſt ex Ariſtidis *Oratione* περὶ ὁμονοίας ταῖς πόλεσιν) ita propter maris, cui ea adjacebat, opportunitatem, eò certatim merces ex Ponticis ciuitatibus & regionibus, deferebantur; mox exinde in alias orbis Romani partes transferebantur. Quod idem Dio Chryſoſtomus, horum ipſorum temporum ſcriptor, & Bithynus ipſe, teſtatur, *Oratione ad Nicomedienſes* 37. *pag.* 477. ἔξεστι δ' ὑμῖν εὐεργετεῖν τὰς πόλεις, καὶ πλεῖον καὶ μείζων ἢ ἐκείνοις (intelligit alias Ciuitates) τὸ πρῶτον καὶ μάλιστα διὰ τὴν θάλατταν, ἐξ ἧς ἁπάντων μὲν καὶ τῶν νῦν κομιζομένων. Et fortè etiam in ſpecie huius legis ab Eudæmone Delum, quæ Cycladum metropolis erat, merces è Nicomediâ ſubveheban-

vehebantur. Erat enim Delus, vt olim, insula etsi parua, attamen quò omnes vndique cum mercibus atque oneribus commeabant, referta diuitiis, teste Cicerone *pro L. Manilia*, ita & hoc adhuc tempore mercatu seu emporio celebris, teste post Ciceronem dicto loco, Strabone *lib.* 10. & 14. & Plinium Pausaniâ *duobus locis*, qui tamen hoc tempore desertam maximè Deliis fuisse scribit. Vt non frustrà iam Eudæmon libello suo nominiq; patriam quoque *Nicomediam* addiderit, vt ita peculiarem Principis Antonini fauorem emereretur, vt qui annonam fortè Vrbis etiam Romæ, vel certè aliarum Orbis Romani ciuitatum, juuaret, cuiusmodi Negotiatores vt variis priuilegiis, ita & immunitatibus fruebantur: vide vel *l.* 5. §. 3. *de jure immunitat.* Vt cæteroquin ex Loci sæpe adjectione & vera ratio Legis enascitur, & certa interpretatio adsumitur.

Secundò dicitur Eudæmon ἔμπορος (vt dixi) cum suis *Naufragium passus*: ναυφράγιον πεπονθώς. Vbi notanda vox Latina, à Græculo Bithynio vsurpata, pariter vt apud Syrianum & Sopatrum, cùm aliàs Græcè loquentibus, ναυάγιον, *Naufragium fit*, quomodo etiam hîc nonnulli (& in his quidem Alciatus) legebant. Nempe obseruandum, linguæ Græcæ decus hoc jam æuo concidisse (haud aliter atque eloquentiæ quoque regula jam corrupta steterat obmutuerátque) vnáque cum seruitute paulatim quoque lingua Latina Græcæ misceri cœpit, quo tempore soli Rhodii ferme, qui diutius libertatem & disciplinam integram seruauerant, puram (& Doricam quidem) linguam patriamq; ἐκ γενετῆς seruabant, καθαρεύειque adeò hanc in partem manebant, vt testatur Aristides, *Oratione ad Rhodios pro concordia*. Quibus tamen Messenii quoque addendi, de quibus idem prædicat Pausanias *Messenicorum pag.* 138. Certè & in ipsis jam sacris noui Fœderis seu Instrumenti libris complures huiuscemodi voces μιξοβαρβαρικὰς occurrere multis exemplis patet. Vt omittam, quæ aliûs generis sunt, plurima rei vestiariæ vocabula Latina ibi vsurpantur, vt λέντιον,

σατιδάλιον, πέπλον, σημικίνθιον, σουδάριον. Quibus hac occasione nouum insuper quoddam, diu antè præstructum & cogitatum, hîc indicare paucis libet. In *priore* D. Pauli *ad Corinthios cap.* 11. *v.* 10. jubetur *fœmina* ἐξουσίαν *habere in capite.* Id quod hactenus, quà veteres Græci Theologi, quà recentiores Interpretes, quod sciam, omnes, per μετωνυμίαν, pro indicio ἐνδεικτικῷ potestatis & subjectionis ὑποταγῆς, pro ἐξουσιάζεσθαι denique dictum putant. Quod nescio, au apud quemquam hanc ad diem plenam fidem meruerit; mihi certè, ceu violentum nimis, placere nunquam potuit. Quare reponam ego omninò, vnius tantùm literulæ mutatione, ἐξουβίαν: mutato, inquam, ζ in β. Quod vel iis facillimè persuadebitur, quibus manuscriptos vel leuiter inspicere datum. Certè. res ipsa omnem dubitandi rationem præcidit: ἐξουβία enim est *exuuium* seu *exuuia* & velamentum, & quidem capitis. Exuuiæ siue Deorum siue hominum sunt tegumina seu velamenta. Vide vel Nonium *cap.* 6. Ideò quoque paulò pòst apud D. Paulum *vers.* 15. idem dicitur περιβόλαιον. Et cùm de capite agitur, exuuiæ sunt, queis totum caput faciésque adeò velabatur, obnubilabatur, obnubebatur, flammeum, θέριστρον, κάλυμμα. Quâ sanè καλύμματος voce hîc vtitur Irenæus hunc locum allegans *lib.* 1. *pag.* 26. quæ sanè D. Pauli mens hîc fuit: ad quam vide & quæ Tertullianus scribit *de Virginibus velandis cap.* 17. & Clemens Alexandrinus 2. *pædagog. c.* 10. *sub. fin.* Ideò rectè quoque vetus Interpres Pauli in quibusdam codicibus hoc loco habet *velamen*, non *potestatem.* His adde omnibus, quæ Dion Chrysostomus *Orat. Tarsicâ*, Tarsum à modestiâ commendans (quæ D. Pauli Patria quoque fuit) *pag.* 408. scribit. Ab *exuuio* igitur, seu ab *exuuiis*, Græcâ jam inflexione ἀπὸ τῶν ἐξειληφότων, ἐξουβία.

Et quia in eo sumus, sequentia quoque apud D. Paulum illa, διὰ τοὺς ἀγγέλους, ita restituenda censeo, διὰ ἀγελαίους: vel, διὰ τὰς ἀγέλας. Ἀγέλαι sunt greges juuenum: Ἀγελαῖοι gregales,

gregales, qui in idem, εἰς ἓν συνηθροισμένοι. Ac nominatim apud Cretenses, dictæ Ἀγέλαι τῶν παίδων seu νεωτέρων, oppositæ ἀνδρείοις (quæ alibi συσσίτια dicta) quæ erant τῶν τελείων seu virorum, apud Strabonem *lib.* 10. & Heraclidem Ponticum, quæ in idem conueniebant, quibusq; ἀγελάτης præerat: & è quibus digredientes vxores statim ducere cogebantur. Strabo. γαμεῖν ἅμα πάντες ἀναγκάζονται παρ' αὐτοῖς οἱ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐκ τῆς τῶν παίδων ἀγέλης ἐκκριθέντες. Quod optimè conuenit ad D. Pauli mentem, quæ non alia hic videtur, quàm fœminas velatas esse oportere, propter juuenum videlicet illecebras & cupiditates. Clemens certè Alexandrinus *in Stromat.* vt refert Theophylactus ad hunc locum, ἀγγέλους τοὺς τῆς ἐκκλησίας δικαίους interpretatus est, & rationem ibi addit eandem quam mox dixi. Quare valeant jam per me qui de Angelis vel etiam de Episcopis hunc locum hactenus accipiunt. Et hæc quidem obiter, quæ Theologis excutienda relinquo, quæ & ipsa, nisi aliò nunc pergerem, commonstrare vltrà possem: &, si deinceps opus, firmaturus sum.

Post hęc ita à me scripta Vir celeberrimus Daniel Heinsius interpretationem extulit, quâ vult dicere, mulierem potestatem habere in capite suo, id est in viro, qui mulieris caput est; & sic potestatem habere in viro seu potestati subesse viri: quod ferri non potest. Potestatem scilicet habere in aliquo quis dicatur, qui alienæ potestati subjectus est? Nos hactenus probauimus, *potestatem habere*, actiuo significatu accipiendum pro potestatem gerere, exercere. Exortus & alius nouus Bibliorum Interpres, qui ἐξουσίαν hic accepit de facultate prodeundi in publicum. Pessimè: nam hîc agitur de habitu mulieris in Ecclesiâ. Nos ad libellum Eudæmonis redeamus.

Tertiò dicitur in lege ἀξίωσις Eudæmon Nicomediensis cum suis Naufragium passus, ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, *in Italia.* Id quod hîc stare nullâ ratione posse, vt jam δυσόχως indicatum, ita nuper quoque à nonnullis bene inculcatum est. Quod

& duobus argumentis mihi persuadetur.

Primò quidem, quia etsi mare Italiæ adjacens, vt & insulæ littoráque Italiæ pars Italiæ sint & dicantur *l. insula 9. π. de judiciis*, attamen vix est, vt qui in mari Italiæ naufragium passus fuit, dici possit *in Italiâ* naufragium fecisse. Deinde, (quæ potior jam ratio est & irrefragabilis) cosmographia ipsa renititur: dicitur quippe Eudęmon naufragium passus cum suis, direptus ἀπὸ τῶν νησιωτῶν τῶν τὰς Κυκλάδας νήσους οἰκούντων. Igitur & eo quoque ferme Cycladum insularum situ tractuq; naufragium passum eum oportet: à quo quantum absit mare Italicum (siue inferum, siue superum) nôrunt Geographorum filii: in quis cùm nomen profiteri suum bonus Accursius olim non posset, pronunciauit is, *Cycladas quoque insulas Italiæ esse*.

Quid igitur? Τηλία hic nupèr reponebat Vir Doctissim. Teliam scilicet, siue mare siue insulam, quæ & ipsa insula de Cycladum numero fuerit. Probabiliter satis: etsi Τηλίας vox inaudita: nam insula ipsa Τῆλος dicta; θαλάσση verò Τηλία nuspiam memoratur, neque mare Teliacum quisquam audiuit. Præ quo tamen malebam ipse dudum, & nunc malo, retentis totidem syllabis integroq; earum sono, ἐν τῇ Ἰκαρίᾳ, scil. θαλάσσῃ, id est, *in mari Icario*, vbi & cognominis insula *Icaria* erat. Nempe, vt aliàs ὡς ἔστι; τὸ λ καὶ τὸ ρ ὅτι (vt testantur vel vetustissima Scholia in Apollonii ἀφ[illegible]ονα *num.* 11.) ita errore sæpe vna in aliam migrat: âc nominatim loco literæ caninæ ρ eius vice λ vsurpatur. Quod & secundo loco rei ipsi, seu naufragio, quo de hâc lege agitur, optimè conuenit: Nam vt in commune mare *Ægeum* naufragiis & sæuitiâ infame semper habitum, Ægeiq; tumultus noti, de quo præter alios plures videndus vel Menander *apud Athenæum*; Horatius, 3. *Carm. od.* 29. Dionysius Afer *in περιηγήσει*; Philostratus *in Heroicis*, Aristides *Oratione de mari Ægeo*: *Epigramma* Argentarii 22. *lib.* 3. ἀνθολ. εἰς ναυαγήσαντας: Scriptores horum ipsorum temporum, & Himetius Sophista, qui sub Constantino vixit.

vixit *apud Photium pag.* 1122. vnde & prouerbium, Ægeum nauigat: ita nominatim Icarium mare, seu pelagus (quod Ægei pars fuit, quanquam aliqui quandoque ab Ægeo id separant) inter Samum & Myconem periculi plenum, eiúsque adeò littora inhumana & importuosa semper fuêre, mercatoribúsque metuenda: Quod vt Icari fabulâ adumbratum, de quo Mythologi, ita de eo innumera sunt apud veteres testimonia: Videndus vel Horatius, *lib.* 1. *Ode* 1. Strabo *lib.* 10. *&* 14. Epigramma ἀνθολογ. *lib.* 1. *tit.* εἰς ναυάγιον: & *lib.* 3. εἰς ναυαγήσαντας, *epigr.* 28. Solinus, *lib.* 1. *c.* 11. Alii. Quibus accedat & Plinii locus, *lib.* 7. *epist.* 4. qui eodèm respexit: *Mox*, inquit, *cùm à militiâ rediens in Icaria insula ventis detinerer, Latinos elegos in illud ipsum Mare ipsámque insulam feci.* Atque adeò & Cyclades insulæ naufragiis infames. Horat. 1. *Carm.* 14.

Inter fusa nitenteis
Vites æquora Cycladas.

Vbi Porphyrion, *Cycladas, id est, breues insulas maris Ægei, Et ita propter angustiam sunt maria illic periculosa.* Virg. 3. *Æn.*

sparsasq́ per æquor
Cycladas & crebris legimus freta concita terris.

Antipater *lib.* 3. ἀνθολογ. *epigr.* 44. εἰς ναυαγήσαντας.

Πᾶσα θάλαττα, θάλαττα, τί κυκλάδας ἢ στενὸν Ἕλλης
Κῦμα καὶ ὀξείας ἠλεὰ μεμφόμεθα.
Ἄλλως τοὔνομ' ἔχουσιν ἐπεὶ τί με τὸν προφυγόντα
Κεῖνα σκαρφαιεὺς ἀμφεκάλυψε λιμήν.

Omne mare mare est, quid Cycladas aut angustum Græciæ
Fluctum & ventos stultè reprehendimus?
Temerè nomen hoc habent, cùm quid me euitantem
Illa, Scarphæus circumoperuit portus.

Accedat tertio loco, & maximè quidem, situs Icarii maris, quod vtique Cycladibus proximum erat: quod ex Strabone, *lib.* 10. & Plinio, *lib.* 4. *cap.* 2. discere est.: remotiùs verò Telium (Τηλία θάλασσα, quod etiam nusquam memoratur antiquis) vt pote quod Rhodiaci maris pars

 erat:

erat: inter quod & Icarium Mare, *Myrtoum* adhuc medium jacebat. Neque etiam Telus, quod idem Vir doctiss. putabat, de Cycladum numero hoc æuo erat, quarum metropolis Delos habita, & de cuius ambitu, *Cyclades* dictæ (etsi Lactantius *in Statium* malit, ideò dictas *quòd longo ordine eas circumire necesse sit propter promontoria periculosa*,) quas memorant & numerant Dicæarchus, Strabo, Plinius, Ptolomeus, Hyginus, Auienus, Solinus, Aethicus, alii: verùm in Sporadum censu, vt ex iisdem clarum. Nam quod Stephanus Byzantius Telum Cycladibus postea accenset, id pro æui sui vsu facit, quo Cyclades jam Sporadas quoque in nomen suum traxerant: quod ex Suidâ quoque clarum, qui Σποράδας & Κυκλάδας easdem jam facit, quę tamen hoc æuo, quo de nunc agimus, accuratè adeò distinguebantur, quod etiam ex vetustissimis scholiis Apollonii liquet, sic vt suis certisq; terminis & limitibus Cyclades à Sporadibus diuiderentur. Videndus in id etiam Dionysius *Periegetes p.* 75. 76. & Æthicus *in Cosmographiâ*. Quare est quoque grauis error censentium jam penè omnium, hoc æuo Rhodum (cui proxima Telus) de Cycladum numero, imò & earum metropolim fuisse: Quod vt huic æuo non conuenit, ita postea factum non adeò abnuam, vt Rhodus Insularum metropolis esset: de quo vide vel *Novell. Iustiniani* 51. Cæterùm huic optimè conuenit Callimachi Epigramma 9. *lib.* 3. ἀνθολογ. εἰς ναυαγήσαντας.

Νάξιος οὐκ ἐπὶ γῆς ἔθανεν Λύκος, ἀλλ' ἐνὶ πόντῳ
Ναῦν ἅμα καὶ ψυχὴν εἶδεν ἀπολλυμένην
ΕΜΠΟΡΟΣ ΑΙΓΙΝΗΘΕΝ ὅτ' ἔπλει, χὡ μὲν ἐν ὑγρῇ
Νεκρὸς, ἐγὼ δ' ἄλλως ἔνομα τύμβος ἔχων
Κηρύσσω παναληθὲς ἔπος τόδε, φεῦγε θαλάσσῃ
Συμμίσγειν ἐρίφων ναυτίλε δυομένων.

Naxius non in terrâ mortuus est Lycus, sed in mari
Nauim simul & vitam vidit pereuntem.
Mercator ex Æginâ cùm nauigaret. Et hic quidem in humido
Mortuus, ego verò frustrà nomen tumulus habens

Nuncio

Nuncio verissimum verbum hoc: Fuge cum mari
Commisceri hœdis nauta occidentibus.

Ecce enim hîc ἔμπορον Naxium ex Insulâ Cycladum Naxo Αἰγινῆθε nauigantem & noufragium passum. Vide & epigramma 29. vbi de Chio & ἐμπείρ: & 30. vbi de Lesbo: & 43. vbi de Andro & Ægeo: & 44. vbi de Cycladibus & Scarphæo: & 60. & 64. & 75. vbi de Ægeo pelago. Tandem post hæc à me dicta Vir doctissimus qui *de modo vsurarum* scripsit, tentabat hic & περαλία: Quod vt à vulgatâ lectione remotum nimis, ita suis postea rationibus refellemus. Alius ad quintam collationem Decretalium *p.*18. mallet ἐν Ἀτταλίᾳ Pamphyliæ vrbe, quæ non multum à Cycladibus distat, de qua *in Nouellâ* Leonis Philosophi. Maneat igitur hîc reponendum ἐν τῇ Ἰκαρείᾳ, quod etiam probârunt *Florum sparsiones pag.*142.

CAP. IV.

De DEPRAEDATIONE Eudæmonis.

QVERELA *Eudæmonis*, *de* Deprædatione *Querela sola apud Principes pro supplicatione est. Casus libellus propositi, omissâ petitione, seu conclusione.* Διαρπαγῆς *ex naufragio, respectu rei, species varia. Explicata* Lex vlt. π. de incendio. Δημόσιοι *qui* hâc lege. *Sex personarum genera naufragiis inhiantium distincta, atque adeo & leges super his.* Δημόσιοι *non publicani, sed serui ciuitatum publici. De his seruis aliquammulta.* Οἱ τὰς

Κυκλάδας νήσους οἰκοῦντες *quinam? Noua interpretatio horum verborum.*

SEQVITVR jam pars altera Libelli Eudæmonis, Querela puta, quâ is *direptum sese cum suis* ait, διηρπάγημεν, inquit, ὑπὸ τῶν δημοσιώνων τῶν τὰς Κυκλάδας νήσους οἰκούντων. Sic quidem etiam, vt in eâ querelâ subsistat Eudæmon, contentus videlicet casus suos apud Principem deflere, alienámque injuriam memorasse, nullâ vlteriore prece additâ, nullâ supplicatione: cùm tamen totus libellus supplicatio sit, ἀξίωσις. Suas nempe qui potenti narrat miserias, qui injurias, opem satis eo ipso poscit, soláque miseriarum commemoratio, pro supplicatione est: Apud Principes maximè, quos & alioquin verbis onerari non oportet: Vnde illa quoque olim Libellorum & Relationum ad Principem concinnitas, quam & aliàs videre est, quęq; hodie ambiguitatum & dubitationũ multarum mater & materies est. Certè & hæc quoque Lex nostra haud adeò controuersa ad hanc vsque diem fuisset, si Edæmon querelis suis paulò ampliùs indulsisset, hísque vela laxasset: si controuersiæ, inquam, genus inter se & δημοσίους, latiùs expressisset: si deprędationis speciem, quam pertulerat, memorasset. Quæ alioquin multiplex est.

1. Quæri quippe potest, num δημόσιοι illi res naufragio ejectas sibi priuati alicuius juris morísve obtentu vindicaverint (quod postea adstruemus) an verò cæterorum tantùm priuatorum siue furum, siue latronum more? 2. Rursum, an ejectas ad littus res, an verò in trepidatione, eóque tempore quo naufragium fit, an natantes; quò spectat *lex* 1. §. *vlt. l.* 2. 3. 4. *π. de incendio, ruinâ, naufragio*: simili exemplo, quo apud Iuuenalem Palfurius & Armillatus delatores sub Domitiano (teste Mario Maximo, & ex eo veteri Iuuenalis Scholiaste) *Satyrâ* 4. *v.* 54. 55.

Quid-

Quidquid conspicuum pulchrúmque est æquore toto,
Res Fisci est vbicunque natat.

3. Vel etiam an in partem tantùm δημόσιοι colligendis naufragiis interuenerint, de quo casu est *lex 7. π. de incendio, ruinâ, & naufr.* 4. An verò in totum, sic quidem vt ingredi loca littoribus proxima colligendi naufragii causâ naufragi ab his prohibiti fuerint: quò spectare videtur *lex vlt. π. de incendio, ruinâ, naufragio*, vbi contrà definitur, *licere vnicuique naufragium suum* IMPVNE *colligere: impunè*, id est, sic, vt aditu vel ingressu αἰγιαλῶν seu locorum littoralium nemo jure prohiberi possit: quomodo etiam ad seruos fugitiuos inuestigandos prædia aliena impunè ingredi fas est: *l. 1. & 3. π. de fugitiuis:* non item inuito domino aucupii faciendi gratiâ, *l. 16. π. de seruit. præd. rustic.* quas duas posteriores leges eiusdem Antonini Pii esse notádum est? Imò quæri possit, an naufragi tantùm res suas à δημοσίοις collectas repetentes nimiis sumptibus prægrauati fuerint, & sic hactenus prædam passi sint? Imò tandem quæri potest, verùm naufragos ipsos post naufragium in littus ejectos αὐτοὶ illi diripuerint, de quo est quoque Dionis Chrysostomi locus, *in Euboica*? Quorum nihil libello Eudæmonis ῥητῶς exprimitur, verùm indefinitè tantùm, διαρπάζουσιν, inquit. Sed vt maximè Eudæmonis libello nihil tale exprimatur, ex eodem tamen, cum Rescripto Antonini collato, id eruere postea conabimur.

Ergo direptos sese queritur Eudæmon ὑπὸ τῶν δημοσίων: Vbi alterum iam hoc inuestigandum venit, ex quo ipso vel maximè postea liquebit, de quónam deprædationis genere hâc lege agatur, quinam, inquam, per δημοσίους hic exaudiendi sint? Vetus sanè versio, & post eam Alciatus, Cuiacius item & Schardius, *ad Leges Nauticas p. 273.* hodiéque deinceps omnes, *Publicanos* hic accipiunt. Et hoc quidem argumento, quòd & aliàs vetus lex fuerit, quâ naufragia publicabantur, seu ad publicanos pertinebant, ἐς μέρος τὰ ναυάγια τῶν πλοίων εἶναι, quod & Scholasticarum

declamationum inter alia argumentum fuisse, Sopatri & Syriani loca *in Hermogenem*, & Curii Fortunatiani *schol. lib.* 1. *pag.* 46. testantur. Atque adeò sub Imperatoribus publicani fisco Principis naufragia vindicare niterentur. Id quod tamen Principum constitutionibus & Senatusconsultis repressum fuit, & quidem Antoninorum (de quibus *hac lege*) vt & Iurisconsultorum sententiis: verùm nulla lex toto jure de publicanis agit, ne quidem *L.* 1 *de nauf*r. neque *l.* 7. *in fin. de incend. ruin. & naufr.* sunt enim eæ de fisco. Cæteræ leges (vt omnes nunc *personas*, quæ quomodocunque naufragiis inhiabant, persequar) pertinent, 1. ad *priuatos*, vel naufragia sibi jure vsucapionis vindicare nitentes, puta, *Lex* 21. §. 1. *de adquir. poss. l.* 44. *de adquirend. rer. domin.* 2. vel ad fures seu raptores quoscunque, veluti *lex* 1. 2. 3. 4. 6. *ff. de incend. ruin. naufr. l.* 18. *Cod. de furtis*, quam obseruandum est à Diocletiano Nicomediç datam(vnde alioquin Eudæmon noster erat) 3. vel speciatim ad possessores, qui juxta littora maris possidebant: quò spectat *lex* 7. *& vlt. in princ. d. tit.* de quo est quoque Paulini Nolani, *ep.* 36. *ad Macarium.* Tot scilicet in terrâ naufragiis, post naufragium in mari, naufragi obnoxii fuêre. 4. Quibus adde & quarto loco δημοσίους, de quibus hâc lege. Quod quidem omne interim notari oportet: vt ita casus hi omnes legesq; probè distinguantur, quæ alioquin turbidè vulgò commiscentur.

Vt eò, vnde digressus sum, redeam, per δημοσίους hoc loco *publicani* passim accipiuntur, eáque interpretatio in communem jam opinionem transiit. Et potior tamen hæc mihi placet sententia, vt δημοσίων vox hic accipiatur *de seruis publicis Ciuitatum*, non verò de Publicanis.

Primùm enim, vt omittam Scholasticam eam de publicanis legem fermè tantùm fuisse, quæ juuenibus exercendis olim proposita: vtq; à proprietate vocis istius δημοσίων incipiam, nullibi, quod sciam, δημόσιοι pro *publicanis* accipiuntur, qui potiùs δημοσιῶναι vocantur (quod post hæc primùm

primùm scripta Vir doctissimus, qui *de modo vsurarum* scripsit, etiam comprobauit, & ideò vt ad publicanos hunc locum referret, reposuit δημοσιωνῶν) de quo mox. At δημόσιοι sunt, vel κοινοὶ vel βασιλικοὶ, vt δημόσιον omne est κοινὸν ἢ βασιλικὸν, & δημόσιοι absolutè pro seruis publicis, seu publico alicui ministerio addictis. Æschynes κατὰ Τιμάρχου *pag*.8. τὸν δὲ ἐκ διατριβῆς ταύτης ἐπί τις πιτ?αλακὸς, ἄνθρωπος δημόσιος, οἰκέτης τῆς πόλεως. Et sic sæpe infrà. Harpocration ex illo Æschynis loco & ex Demosthene, & post eum Suidas, δημοσίους λέγουσι, seu ἔλεγον, τοὺς τῆς πόλεως δούλους. Vide & Vlpianum *in Olynth*. 2. *Demosthenis*, & Lysiam κατὰ Νικομάχου. In tantum, vt δημόσιος pro carnifice aliquando accipiatur, veluti apud Dionem *Rhodiacâ pag*. 348. qui apud alios δήμιος quoque dicitur, vt & apud Latinos eodem sensu *publicus* absolutè. Per hos verò seruos publicos inter alia pecuniæ publicæ à debitoribus exigebantur, vt docet *lex* 19. *ff. de compens*.

Et sanè, quod secundum argumentum habeo, dicuntur hîc δημόσιοι τῶν τὰς Κυκλάδας οἰκούντων, i. *serui publici eorum qui Cycladas insulas incolunt*, sic enim hic locus accipiendus est, & construendus: non δημόσιοι οἰκοῦντες, quod tamen etiam Vir clarissimus, qui *de modo vsurarum* scripsit præsupponit: verùm δημόσιοι τῶν οἰκούντων. Erant scil. olim publici, non tantùm pop. Romani, sed & prouinciarum, ciuitatum seu Rerum publicarum, atque adeò & Insulanorum, seu eorum qui insulas incolebant, νησιωτῶν, serui, de quibus publicis seruis innumeri sunt textus Iuris, quorúmque etiam præter alios meminit Plinius, *lib*. 10. *epistolâ* 30. 31. & *epistol*. 40. 41. per quos videlicet, vt in Republicâ pleraque gerebantur, ita, iidem publicarum Rerum Actores & exactores erant, Insularum nomine ex lege Rhodiâ alicubi, vel naufragia, vel certè partem ex iis aliquam vindicabant, & exigebant, colligendísque iis interuenire volebant: pariter, vti Principis quandoque nomine liberti seruiq; fiscales eadem sibi vindicare alicubi

nitebantur, vt docet Callistratus, horum ipsorum temporum scriptor *in l. 7. in fin. π. de incendio, ruinâ, naufr.* Imò, quomodo & aliâ de causâ jam olim eâdem L. Rhodiâ, *si qua rostrata nauis in portu deprehensa fuisset, apud Rhodios publicabatur, seu populi fiebat*, teste Cicerone *lib. 2. de Inu. c. 32.*

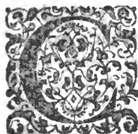
Ergo non de publicanis est hæc lex, verùm de seruis publicis per insulas Cycladas, qui quo jure, aut quam ad rem naufragorum res suis vindicarent, mox indagabimus. Sed Ciconius *ad quintam Collectionem Decretalium* vrget, *pag.* 18. nihil clarius quàm jus hoc publicanorum fuisse circa insulas: siquidem publicani omnia naufragorum sibi & fisco arrogabant: quod omninò eis interdictum fuit, vt constat ex *l. interdum*, §. *si propter. π. de publican.* & *l.* 3. & 21. *de adqu. possess. l.* 44. *de adqu. rer. dom. l.* 1. 3. 4. *de incend. ruin.* & aliis plerisque locis, vbi tota quæstio est de publicanis, nusquam de seruis publicis insularum. Verùm huic jam suprà occurri, cùm varias personas recenserem, quæ naufragorum bona sibi vindicabant. Deinde huc perperam aptatur *d. l. interdum.* Est enim ea de jactatis, de expositis déq; commisso ob non professas merces. Neque leges illæ *de adqui. possess.* vel *de adquiren. rerum domin.* vel *de incend. ruin.* de publicanis quidquam agunt.

Cap. V.

De Qverelae Eudemonis ad Imp. causis.

Cavsa, *cur Eudæmon querelam ad Imperatorem pertulerit. Leges suæ ciuitatibus & Insulis sub Impp. relicta. Maritimarum Ciuitatum, & quidem Asiaticarum, vt & Insularum, jura quædam peculiaria. Libellorum & Re-*

& Relationum ad Imp. causæ: in his præcipuæ, vbi inter Ius & Æquitatem res cognitióve nutaret, vel si de jure Ciuitatum ageretur. Quid quæsitum in specie huius legis. Eudæmonem libello suo Imperatorem dominum Maris apertè agnoscere.

CVM ex iis quæ superiore capite probata sunt, manifestè liqueat, per δημοσίους in Eudæmonis libello publicos Cycladum Insularum seruos intelligendos, atque adeò de vero huius legis argumento liqueat, jam facile nobis erit (quod & ipsum interpretationem nostram, & vel maximè firmat) conjicere, cur in specie huius legis Eudæmon Principi supplicauerit: Quod alioquin quæri plurimùm interest, cur, inquam, Eudæmon, ad Principis Antonini præsidium opémque confugerit, cùm alioquin jura publica inuocare potuerit, aditóque Rectore prouinciæ jus & æquum facilè ferre potuisse videatur? Quid enim, non jam cognitæ vulgatæq; erant tot Leges, Senatusconsulta, & Edicta, quibus naufragis aduersùs deprædationes δημοσιωνῶν abundè consultum erat, secundùm quæ Rectori prouinciæ judicare procliue erat? Non aduersùs vicinorum possessorum hâc parte prædam Edicto Hadriani Imp. satis cautum erat, quo Præsides de his vt latronibus grauem sententiam dicere jubebantur, *l. 7. π. de incendio, ruina, naufragio?* Non ipsemet D. Antoninus ad Rectorem quendam prouinciæ pœnarum genera modúmque præscripsit aduersùs eos qui quid ex naufragio diripuisse probarentur *l. Pedius 4. §. 1. d. tit. de incendio, ruina, naufragio?* Non idem Antoninus constituit *l. 1. Cod. de Naufragiis*, fiscum sese alieno naufragio interponere non oportere, additâ elegantissiâ hâc sententiâ,

 siue

ſiue inſertâ, ***Quod enim jus habeat fiſcus in aliena calamitate, vt de re tam luctuoſa compendium ſectetur?*** Vera quidem hæc omnia: verùm, (quod ſciri plurimum intereſt,) ſingularis admodum *hac lege* caſus continetur, à cæteris planè diverſus. Non enim agitur hâc lege de priuatis, vel etiam de fiſco, aliiſq; fiſci nomine Naufragia ſibi vindicantibus, de quo ſunt cæteri textus juris, verùm de Ciuitatibus, Rebuſpublicis, Inſularum incolis, naufragia ſibi vel ex iis partem ſaltem aliquam, νόμῳ, ſeu jure quodam, & quidem Maris, vindicantibus. Notandum ſcilicet eſt, Prouincias, Regiones, Inſulas Maris, Ciuitates ſeu Reſpublicas ſub Imperio Romano conſtitutas, ſuis quibuſdam peculiaribus legibus, & conſuetudinibus & priuilegiis egiſſe, quæ magni faciebant omnes ſibi ſeruari. Quod non tantùm leges noſtræ paſſim oſtendunt, imò & inculcant, veluti *l.* 4. §. ***ingreſſum*** 7. ***π. de Officio Proconſul. l.*** 71. ***in fin. π. de contrah. empt. l.*** 4. ***de feriis: l.*** 2. ***de vſuris: l.*** 9. ***Cod. de teſtam.*** & aliæ plures. Imò & Plinius *lib.* 10. ***epiſtolarum*** non vno loco, puta *ep.* 21. vel 31. 56. & 57. vbi Traianus Imper. ***perſeueremus in eâ conſuetudine, quæ iſti prouinciæ eſt, vt per SERVOS PVBLICOS cuſtodiæ cuſtodiantur.*** Idem *ep.* 114. ***Id ego, quod ſemper tutiſſimum eſt, ſequendam cuiuſque Ciuitatis legem puto.*** Sic Nicæenſes inteſtatorum ſuorum bona ex priuilegio D. Auguſti vindicabant, eodem Plinio teſte *lib* 10. *ep.* 88. 89. Ita Bithyniæ & Ponticæ ciuitates in exigendis pecuniis ſibi debitis prototaxiam vindicabant, quam legem habentibus ſeruari vult Traianus *lib.* 10. *epiſt.* 109. 110. Sic & Papinianus *l.* 21. ***de reb. auct. Iud. poſſidend.*** Antiochenſem Cœlę-Syriæ ciuitatem priuilegium in bonis defuncti debitoris lege ſuâ habuiſſe teſtatur. In hoc itaque quoq; cenſu Cyclades inſulę earúmq; δημόσιοι, in huius l. ſp. ponebant, naufragii colligendi, ſiue interueniendi jus, quod & νόμον θαλάσσης vocabant: Eudæmon contrà δ/ερ-πηγίῳ volebat vocabátque. Sic certè & alia ſibi quædam jura *Maritimas* nominatim ciuitates vindicaſſe comperio: quale

quale & illud eſt, quòd per certam prouinciæ partem ingredi Rectori prouinciæ moris eſſet, quas ἐπιδημίας ſiue κατάπλους vocabant, prouinciæq; adeò quædam id habebant, vt per mare in eas Proconſul veniret, veluti Aſia: vſque adeò, vt Antoninus Auguſtus (Caracalla ſcil.) reſcripſerit, ad deſiderium, ſeu ad libellum, Aſianorum, Proconſuli neceſſitaté impoſitá per mare Aſiam appellere, καὶ τῶν μητροπόλεων Ἔφεσον primam attingere. Certè Plinius, cùm in Bithyniam Proconſul proficiſceretur, Maleâ enauigatâ Epheſum ſeſe veniſſe ſcribit, quaſi id quoque ad curam Principis pertineret, *lib.* 10. *ep.* 16. *vel* 26. Huius itaque generis erat νόμος ille θαλάσσης (vt mox vocatur, & de quo poſtea plenè) quo Cycladum inſularum δημόσιοι, λιμενοφύλακες, ἐπιμεληταὶ & ἀπόστολοι, littorum cuſtodes, portitores, Rebuſpublicis ſeu ciuitatibus & inſulis ſuis naufragia vel in totum vel certè pro parte vindicabant.

Quónam verò jus id obtentu ſibi vindicauerint maritimæ ciuitates, vel etiam Inſulæ maris, poſtea videbitur: Sanè jus illud ſeu conſuetudinem illam, collapsâ Repub. Romanâ inſecutis temporibus, varia deinceps loca, prouinciæ & ciuitates vſurpauêre: Teſtis Friderici Authentica *Nauigia Cod. de furtis:* De vtrâque Britanniâ, (maiore & Armoricâ) vbi & *Varech*, alii efferunt *Farrecht* (id eſt, mercium colligendarum jus) dictum, déque mari Germanico, vt & de Hiſpaniâ, Italiáque, vbi mos hic diu viguit, mox tamen vel abolitus vel temperatus, nolo ſingula nunc prolixè memorare, quod alii ex parte jam fecêre, & vt audio, ſunt hodie, quibus hoc argumentum vnicè propoſitum eſt. Vide ſaltem Argentræum *ad conſuetud. Britanniæ*, *tit. des Droits du Prince*, *art.* 56. *num.* 44. & Gryphiandrum, *tractatu de Inſulis cap.* 31. *pag.* 493. 494. 495. 496. 497.

Cùm ergo Naufragia, vel partem ſaltem ex his aliquam, ſibi Cycladum Inſularum ſerui publici jure quodam & conſuetudine maris νόμῳ θαλάσσης vindicarent, quod

æquitati alienum & hmanitati contrarium Eudæmoni videbatur, ad Imperatorem necessariò ab eo itum, & querelæ ab eo ad eum perlatæ: Quia scilicet de Consuetudine earum, juréque adeò insularum illarum Maris ageretur, & quia inter æquitatem júsque prætensum, negotium istud seu controuersia nutaret, quæ vt Relationum plurimarum à Magistratibus ad Principem materies olim fuit (de quo propriè etiam accipio *l.* 1. *Cod. de Legibus*) ita & libellorum supplicum ἀξιώσεων à priuatis Principibus oblatorum. Maneat igitur, δημοσίας hic accipiendos esse *seruos publicos civitatum* & *Insulanorum*, non verò publicanos vectigalium juriúmq; fisci: De quibus si actum fuisset in specie huius l. vel Antoninus aditus omninò non fuisset, vel certè aditus decreto suo rem illicò definiuisset. Non tantùm argumento in commune ducto ex sanctissimis eius moribus, quos postea memorabo, quiq; adeò illicò & abscisè definiuisset, nolle se apud publicanos seu fiscum suum compendium aliquod ex alienâ calamitate redire, verùm etiam præjudicio *l.* 1. *Cod. de naufragiis*, quâ is discertè id definiuit & abscisè: Cùm contrà, non omninò aut abscisè hoc rescripto suo, τῶν δημοσίων hâc in re morem & intentionem damnet, verùm controuersiam super eo motam ad Legis Rhodiæ præscriptum expendendam definiendámque remittat. Quod & ipsum argumentum superioribus addi velim, vt ex eo quoque conficiatur, per δημοσίας non hîc publicanos fisci accipiendos, verùm seruos publicos Civitatum.

Expenso hunc in modum κατὰ πόδας Eudæmonis ad Antoninum Imp. libello, ad id nunc progrediamur, quod nobis propositum est. Igitur, clarum jam ex iis omnibus quę diximus, quæq; libello Eudæmonis continentur; Imperatorem Romanum maris dominum quoque fuisse: vt pote cùm, Eudæmon Nicomediensis, 1. in Mari *Naufragus* 2. *Prædámque passus*, 3. à seruis publicis Cycladum Insularum. 4. veterem in mari consuetudinem, seu

νόμον

νόμον θαλάσσης, Naufragiis interueniendi prætendentibus. 5. Aduerſus eos libello ab Imperatore opem poſcat. 6. quem & Κύριον ideò vocat. 7. Eo fine, vt is de Iure maris judicet. Nemo, puto, cuiuſquam opem, ita, vt dixi, libello depoſcit, niſi quem ſupremum dominum agnoſcit. Quod vtique etiam, vt dixi, libelli ſui initio ſtatim profeſſus eſt Eudæmon, cùm dixit, Κύριε Ἀντωνῖνε: cui etiam mox Antoninus ipſe eandem vocem κύριος reponit, ſimul & admittit: Quare hinc illud iam in praxin deducatur, *Ex Libelli ſupplicis oblatione ſupremum quoque eius cui libellus oblatus eſt, eâ in re, quâ de ſupplicatur agitúrque, Dominium argui.*

CAP. VI.

De RESCRIPTI AVCTORE, eius INTERPVNCTIONE, & PARAPHRASI.

RESCRIPTVM *Imp. Antonini expenditur.* I. *Quiſnam* Antoninus *Imperator ſit in* hâc lege: *Quis item* θειότατος Αὔγουστος. *de Antonini Pij moribus quadam. Ex Imperatorum moribus, judicium de eorum legibus, & è contrà. Fiſco ſuo non fauit Antoninus Pius. Proconſulatum Aſiæ geſſit. Rhodum collapſam reſtituit.* II *Vitioſa huius legis interpunctio, &* στιγμὴ *poſt vocem* θαλάσσης, *vt & vitioſa cuiuſdam emen-*

datio. III. *Vera Interpunctio, & Paraphrasis huius Rescripti. Vel ex his duobus Dominium maris ad Imperatorem spectasse satis probari.*

Hactenus Eudæmonis libellus à nobis discussus est, & ex eo multimodis probatum, Imperatorem nihilo seciùs Maris atque Terræ dominum fuisse. Nunc veniat sub manum Rescriptum seu ἀπόφασις Antonini Imp. quo id ipsum disertissimè confici mox apparebit.

Ne quid verò inexcussum relinquamus, quod hanc ad rem nostram vel minimum faciat, videndum priùs est, quisnam sit Imperator *Antoninus* iste, cùm eius nominis plures fuerint? Quis item θειότατος Αὔγουστος, qui *fine l.* memoratur? Igitur cùm suprà ostensum sit, Volusium Mæcianum sub Antonino Pio τῷ πρεσβυτέρῳ, vt & sub Marco Antonino τῷ δευτέρῳ (ita enim eos distinguit Pausanias) egisse, neque alii Imperatores Antonini præter hos duos ante eum extiterint, necesse est hic Antoninum, qui ab Eudæmone libello aditus fuit, cuiúsque ad eum Rescriptum hâc lege continetur, Antoninum Pium intelligi, mox verò *fine* legis θειότατον Αὔγουστον esse *Augustum*, sui temporis: θειότατος Αὔγουστος, non est *Diuus Imperator*, quod de mortuo & consecrato, vt volebant, dici solebat, verùm *Sacratissimus*. Iam enim hoc tempore, vt odiosum Κυρίου antea nomen, ita & ominosum fermè priùs θειοτάτου Imperatoribus liberè tribuebatur. Est proinde grauis etiam Cuiacii & Balduini, aliorúmque, error, qui per θειότατον Αὔγουστον hic *Augustum Octauianum* Imp. intelligebant. Qui errror & aliàs sæpe admittitur, ob *Augusti* appellationem, quæ omnibus Imperatoribus communis est: adeò quidem, vt nonnulli etiam grauissimo errore *Legem* 1. *Cod. de naufr.* cui

cui in nonnullis Codicibus *Augusti* tantùm nomen inscriptum est, Augusto Octauiano tribuant, cùm ea sit Antonini Augusti. Certè, de Augusto Octauiano *θειότατον Αὐγούστον hac lege* accipi non posse, duobus argumentis conficitur. Primò quidem, quia Tiberius Claudius (vti postea ostendetur) primus Imperatorum extitit, qui Leges Rhodias nauticas firmauit: Secundò patet id quoque, ex ordine seu serie ipsâ huius legis: posteaquam enim Mæcianus Antonini (Pii scilicet) rescriptum, quo de nunc agimus, proposuisset, mox subjicit, *hoc ipsum & sacratißimum Augustum constituisse*, posterius scilicet, seu post Antoninum Pium, & sic Marcum Antoninum: alioquin, si de anteriore, Augusto Octauiano, sensisset, ab eo vtique initium duxisset Mæcianus, mox subjecisset, *hoc ipsum & Antoninum Augustum statuisse*.

Habet igitur, vt eò redeam, Rescriptum, quod continetur in lege *ἀξίωσις*, Antoninum Pium Imp. auctorem. De quo Principe in rem nostram nonnulla delibari notaríque cupio. Primò, summam eius ciuilitatem & æquanimitatem fuisse, quam & ideò veteres tantoperè in eo commendârunt. Quod etsi vulgatum, assiduè tamen animis obuersari velim constitutiones eius legentium, vt eò certiùs de earum mente judicari, certiorq; ad eam Interpretatio adhiberi possit: Quod & cæteroquin in aliorum Imperatorum constitutionibus interpretandis obtinet: Vti retrò ex eorundem constitutionibus, de moribus actibusq; eorum judicium facilè fieri potest. Nam quod vulgò jam dicitur, *testamentum esse animi cuiusque mentísque speculum*, id de Principum constitutionibus dici meritò possit: sic vt ex iis, neque aliunde temerè magis, de cuiusque moribus judicium fieri fermè oporteat. Inter alia verò Ciuilitatis Antonini Pii argumenta, id cummaximè notari cupio, quòd fisco suo is non fauisse, alienóq; maximè abstinuisse dicitur, ac nominatim, quòd Procuratorum suorum, (ac proinde & publicanorum) cupiditatem fregerit: quod

F præ-

præter constitutiones eius quamplurimas, vt & Capitolinum, qui vitam eius scripsit, ostendit insignis Pausaniæ locus, *in Arcadicis p.* 273. Quo etiam argumento jam suprà effecimus, in libello Eudæmonis δημοσίως non esse publicanos fisci accipiendos, verùm *seruos publicos* Ciuitatum seu Insulanorum: Nam si de publicanis in specie huius legis actum fuisset, non ad legem Rhodiam Antoninus rem rejecisset, verùm eâdem æquanimitate aduersùs publicanos, quâ aduersùs fiscum *l.* 1. *Cod. de naufragiis* certi quid rescripsisset. Secundò, de Antonino Pio & id quoque prænotari velim, fuisse eum ante Imperium Asiæ Proconsulem, (in quâ erant & Cyclades insulæ, & Rhodus, de quibus *hac lege* agitur) quam & prouinciam sanctissimè administrauit, eodem Capitolino teste, & Philostrato, *in vita Polemonis.* Imò & Marciano lib. 2. de publicis Iudiciis, *in l. D. Hadrianus* 6. *π. de custod. & exhibit. reorum. Sed & caput*, inquit, *mandatorum extat, quo Diuus Pius cùm prouincia Asia praerat, sub Edicto proposuit, vt Irenarcha cùm apprehenderint latrones, interrogent eos de sociis & receptatoribus &c.* Postremò & id de eodem Antonino Pio notari cupio, eum Rhodum ipsam ingenti terręmotu concussam seu collapsam instaurasse, de quo Pausanias, *Corinthiac. pag.* 50. *Achaicorum pag.* 277. & Aristides, *Oratione* 15. *pag.* 340. & *initio Orationis* 18. & *Oratione de Smyrnâ pag.* 295. & Capitolinus *in eius vitâ p.* 20.

His ita, neq; extra oleá prorsus, pręmissis, vt ex sequentibus apparebit, ad Antonini Pii rescriptum redeamus: ex quo id vulgò perperam effici putant, *Imperatorem Continentis quidem seu terræ dominum fuisse dicique, at non & Maris, cuius non Imperator, verùm Lex, & Rhodia quidem, vt nonnulli ῥητῶς volunt, domina fuerit:* diuiso, si Deo placet, inter eam & Imperatorem dominio seu imperio, velut inter Iouem & Neptunum. Quod quidem ex falsâ potissimùm Interpunctione huius Rescripti euenit: sic, vt vocem quoque κύριος ad posteriora illa, ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης, à supe-

à superioribus velut ἀπὸ τῦ κοινῦ arcessendam putarent; quasi ita scriptum esset, ἐγὼ μὲν τῦ κόσμου κύριος, ὁ δὲ νόμ☉ κύριος τῆς θαλάσσης. Quam interpunctionem & interpretationem vel proximè sequentia respuunt: nam si, vt illi volunt, post vocem θαλάσσης, τελεία στιγμὴ, seu vt Barbari Interpretes loquuntur, punctus ponitur, seu periodus absoluitur, certè sequentia non habent cum quibus connectantur. Quid euim erit *illud*, quod lege Rhodiâ judicandum dicitur? Certè post μὲν in continenti ad sensum integrandũ sine vllâ interruptione ac distinctione vno spiritu sequi debet altera particula δὲ, quę huic respondet. Quod sanè cùm persentiscerent, etiam ex ὁμοδόξων, (id est, eorum qui in summâ rei nobiscum sentiunt) nonnulli, varia admodum commenti sunt, quibus certo quodam vinculo posteriora prioribus cohærerent, suppletis quibusdam vocibus: vel voce, inquam, *Id*; ita, *lege Rhodiâ id judicetur:* vel voce *qua*; ita, *qua lege Rhodia judicetur*: vel etiam legis verba emendârunt, inter alia pro ναυτικῷ repositâ voce ναυτικὰ. Quod etiam qui *de modo vsurarum* post hæc à me edita scripsit, voluit. Quæ vt omnia ferri non possunt, quia hiulcam nobis semper relinquunt sententiam, ita neque postremum istud admittendum est, verùm retinenda omninò lectio, τῷ νόμῳ τῶν Ροδίων ναυτικῷ κρινέσθω: Nempe enim id his verbis indicatur, Legem Rhodiam nauticam nominatim hoc Rescripto firmari ab Antonino, solisq; legibus Rhodiis Nauticis auctoritatem tribui, (quomodo & in nonnullis Pauli sententiarum libris titulus ita conceptus est, *ad L. Rhodiam de Nauticis*) at non & aliis Legibus Rhodiis, etsi in commune alioquin Rhodii ἄνομία censebantur.

Nos igitur veram huiusce legis Interpunctionem, simul & Interpretationem, statim expromamus, quo hunc æstum fermè omnem absolvemus: Interpunctionem, inquam, quam dudum rectè vidit & probauit *Sanctissimæ memoriæ Parens meus*, & deinceps introspexerunt quoque

F 2 Viri

Viri alii Clari nonnulli, qui nondum certam Interpretationem, in quâ pedem ἀπαλλόντες figerent, repererunt. Igitur, continuo ſpiritu ita hic locus legendus eſt. Ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος, ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων ναυτικῷ κρινέσθω.

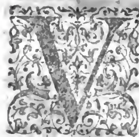
Quæ etſi ita ſponte ſuâ fluant, apertamq; adeò ſatis per ſe ſententiam habere poſſent, exindéque manifeſtè appareat, quid quantúmve ſibi Imperator Antoninus tribuat, nempe totius orbis Imperium: quid viceuerſâ legi Rhodiæ tranſcribat, judicandum videlicet tantùm Ius Maris à Iudicibus juxta legem Rhodiam Nauticam, paraphraſi tamen id hâc facillimè illuſtrabitur: Quaſi Imperator in hæc verba reſcripſiſſet: *Non improbè quidem à te factum, Eudæmon, qui me libello adieris, quique adeò poſt caſum naufragii prædam in mari paſſus, & Icario quidem, maris Ægei, (quod juris quoque mei eſt) parte, remedium aduerſus eos, quos prædatores è Cycladibus inſulis (quæ & ipſæ ſub Imperio meo ſunt) prætendis, à me petas, quaſi ab orbis totius, atque adeò & Maris Inſularumq; domino, quiq; proinde Mari quoque ſeu marinis nauticisq; controuerſiis jura ponere poſſim, quod & ipſe libelli tui ingreſſu ſtatim profeſſus es, cùm me* Dominum Orbis *vocaſti, quod & verum eſt*, Ἐγὼ μὲν, inquit, τοῦ κόσμου κύριος: *Attamen* (hæc jam ſecunda Reſcripti pars eſt) *non eſt quòd hoc me nomine tu vel alius adeatis vel compelletis: ſunt enim publicè poſitæ leges Rhodiæ nauticæ, ſeu de Nauticis, ex quarum præſcripto nauticæ controuerſiæ judicentur, atque adeò Ius Maris definiatur, quas in huiuſmodi negotiis obtinere volo.* Ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος, ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων ναυτικῷ κρινέσθω.

Quæ cùm ita ſint, manifeſtò jam ſatis apparet, Antoninum Imperatorem hoc Reſcripto ſuo, Maris Imperium apertiſſimè ſibi vindicaſſe.

Cap. VII.

Verba singula Rescripti expenduntur.

Specialis *Rescripti explicatio: in id potissimum, vt Dominium Maris Imperatori hoc Rescripto adseri magis probetur. Voces penè singulæ in id expensæ, quod vulgò non æquè fit.* 1. Κόσμος *Mare complectitur.* Mundi Dominus *quo sensu dicatur Imperator. Inanes eius rei occasione quæstiones & sententiæ.* 2. Δὲ *quo sensu voci* μὲν *in* h. l. *opponatur.* Δὲ *pro* tamen. *Princeps &* νόμε *non sunt separatæ potestates, sed subordinatæ.* 3. Νόμος τῆς θαλάσσης *quid?* Ius *maris.* 4. Iudicium, *non Imperium maris legi Rhodiæ tribui* h l. *Nihil definiri hoc Rescripto: Remitti tantùm negotium ad Iudicem, regulâ quadam ei præscriptâ.* Κρίνεσθαι νόμος *quo sensu.*

Vel ex solâ Rescripti Antoniniani Interpunctione, simul & Paraphrasi, quas superiori capite edidimus, satis perspicuè liquere jam autumo, tantum abesse, vt Antoninus Imp. eo Rescripto Imperatorem sese Maris negauerit, vt contrà apertissimè omnium id sibi vindicet. Verùm id specialiùs adhuc nobis nunc probandum est, ducto per singulas penè voces, quæ

F 3 ibi

ibi occurrunt, tractatu: Quarum singularum vim, quia ἑτερόδοξοι vel omninò non intellexerunt, vel minùs attenderunt, ideò non in diuersa tantùm à nobis iuêre, verùm & in diuersas penè singuli sententias diducti sunt. Voces verò hæ sunt. 1. κόσμος, ibi, ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος; 2. vox δὲ, quo videlicet ea sensu particulæ μὲν hîc opponatur. 3. vox νόμος, ibi, νόμος θαλάσσης. 4. Denique vox κρινέσθω, ibi, τῷ νόμῳ τῷ Ῥοδίων ναυτικῷ κρινέσθω. Eas igitur nunc singulas expendere juuat, vt ita ex iis omnibus pateat, quàm verum & constans sit illud, Antoninum Imp. hoc Rescripto suo, maris Imperium sibi vindicasse.

Primò igitur disertis verbis Antoninus sese κύριον τοῦ κόσμου vocat, id est, *totius orbis* (Romani scil.) *Dominum*: Nolo nunc id vrgere, quod multi sciscunt, & in his Gregorius Cyprius *in Laudatione maris*, negántque, mare continentem diuidere, quin potiùs συνάπτειν τὰς ἠπείρους καὶ εἰς ὁμόχωρον εἶναι ταύτας ποιεῖν. Κόσμος certè) quod mitum non attendisse ex ὁμοδόξοις quoque nonnullos, etsi tritum maximè) in *hac lege* non Terram seu Tellurem & Continentem tantùm significat, quasi Antoninus Imp. Terræ Dominum tantùm sese dicat quà Mari opponitur, verùm orbem jam totum, & quidem Romanum, quo & Mare comprehenditur, vnde & mare, *mundus profundus*, Ouidio lib. 11. vbi de Neptuno & Apolline:

Cúmque tridentigero mundi genitore profundi
Mortalem induitur formam.

Ciuilis scilicet hæc Κόσμου significatio est, vti σύστημα sit τῆς γῆς καὶ θαλάσσης., & vtrumque sub se comprehendat: cùm alioquin etiam Naturalis κόσμου significatio latiùs adhuc sese porrigat, & vniuersam rerum naturam seu vniuersitatem designet, omnem denique societatem cœli & terræ, & naturæ quæ vtriusque sunt, σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν τούτοις περιεχομένων φύσεων. Tantum scilicet abest, vt pro solâ continente seu terrâ κόσμος hîc accipi debeat. Ergo Antoninus sese *Mundi Dominum*, & sic Maris quoque, vocat.

vocat. Quomodo & Constantius Imp. vocatur in basi Obelisci.

At Dominus Mundi Constantius omnia fretus
Cedere virtuti.

Et apud Marcellinum *lib.* 19. *pag.* 147. *Nostris virtutes Constantii Cæsaris extollentibus, vt Domini rerum & Mundi.* Et *lib.* 23. de Iuliano, *tanquam Mundi nationúmque* suarum *Dominum adorârunt Iulianum.* Quum aliàs Impp. *Orbis terrarum Domini* vocentur eodem semper sensu: quia *Orbis terrarum* Mare quoque circumfluum complectitur. Quare & Procopius disertè *lib.* 1. *de ædificiis*, orbem, πόλον, in manu statuæ Imp. positum fuisse ait, παραδηλῶν ὁ πλάστης, ὅτι γῆ τε αὐτῷ καὶ θάλασσα δεδούλωται πᾶσα.

Ex quibus illud interim quoque elucet, Antoninum *Dominum Mundi* sese vocare, non hyperbole quadám, ita κόσμου κύριος vocatur, vt οἰκουμένης vox vsurpatur, pro Imperio Romano: sed neque etiam odio tantùm publicanorum, & tumore quodam; & vt censuram in eos erigeret, quod quidam, Principum suorum causam jure licèt vindicantium, vt ab hac lege sese expediant, censent, atque adeò dicto eius minimè credendum pronunciant, veluti in causâ suâ testificanti. Quæ omnia frigidissima sunt Ignei commenta, Viceuersâ, ex superioribus apparet, non Orbem terrarum, totus quantus is est, hîc accipiendum, quæ alioquin affaniæ sunt & intemperiæ quorundam Interpretum, verùm propriè & limitatè ad Orbem Romanum per Synecdochen integri. Quomodo & in sacrâ Scripturâ passim *Mundi* appellatio latitudine quadam Oeconomicâ effertur: quia scilicet Rom. Imperium latissimè diffusum, *Mundi*, & *Orbis*, & οἰκουμένης appellatione veteres designauêre, vtpote, quòd Imperium Romanum ambitu suo orbem illum complectebatur: Perperam verò, imò stolidè id hodie traheretur ad eas prouincias Regnáve, quæ vel Imperii Romani nunquam fuerunt, vel certè extincto jam Imperio Romano, in propria Regna

ditionéſque abierunt ſeu conſurrexerunt: In quâ alioquin quæſtione verſantur, vt inani labore, ita prauâ ambitione aliquammulti. Et hæc de vocibus, ἐγὼ μὲν τῦ κόσμυ κύριος.

Secundo loco ſequitur vocula, δὲ, ibi, ὁ δὲ νόμος, quam alioquin ipſam & hic vrgent: ἐγὼ μὲν τῦ κόσμυ κύριος, ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης, &c. Ea verò particula χετικὴ non eſt hîc aduerſatiua, multò minùs reſpectu Imperii, quaſi eâ indicetur, ad Imperatorem quidem Imperium terræ pertinere, Imperium *verò* Maris, ad Legem: vti viceuerſâ non eſt ea nudè adſertiua, verùm δὲ hic eſt tantùm diſcretiua, & oppoſita particulæ μὲν, quoſenſu vox *attamen* voci *equidem* opponitur. Eſt, inquam, vocula μὲν hic juris indubitati & certiſſimi nota, δὲ verò ſubjecta voci μὲν nota eſt de ſũmo Iure ſuo & ἄκρα ἐξουσία aliquid remittentis. Et ſic noncontinet ea oppoſitionem ſeu diuiſionem juris & Imperii inter Principem & Legem, inter Terram & Mare: verùm Rigoris ſummiq; imperii & συγκαταβάσεως, ſeu Indulgentiæ cuiuſdam ſpeciem.

Et ſanè, quod & hîc ſpectari cupio, ecquis vnquam fando audiuit, imò perridiculum, vt *Princeps* & *Lex* inter ſe ita opponantur, quaſi diuerſarũ & diuiſarũ inter ſe partiũ aut poteſtatũ? Leges enim, puto, vt ὄργανον ſeu inſtrumentum gubernandi in Repub. habentur, per quas Princeps orbem regit & temperat, atque vbi Princeps non eſt, νόμος loco Principis eſt, teſte Ariſtotele *in Politicis*: Princeps verò ipſe rector eſt, τὸ ἀρχιτεκτονικὸν, & per Leges in orbe dominatur. Denique non ſunt hæc in Repub. inter ſe ἐναντία, verùm ſubordinata: Ita quidem, vt concurrentes habeant poteſtates, non diuiſas. Quâ cauſâ & Princeps, ſeu Magiſtratus, νόμος ἔμψυχος eſt, ſeu Lex loquens, vti contrà lex, mutus Magiſtratus, teſte Ariſtotele, & Cicerone, & Iuſtiniano Nouellâ *de Conſulibus* 105. Ergo δὲ hic valet idem, quod ὅμως, *tamen*, *nihilominus*. Vt omninò ſenſus hic ſit huius loci: *Ego quidem totius orbis*

Orbis (& sic Maris quoque) dominus sum, legésque adeò ei imponere possum, & nihilominus tamen id vltro largior, vt controuersiæ Maris ex præscripto Legis Rhodiæ, quæ in commune posita est, discingantur, ac non etiam peculiare à me super aliquo Maris iure prætenso rescriptum expectetur.

Tertiò notandum, quod & ipsum inter cætera ignoratum communi errori ansam, & vel maximè, præbuit, νόμον θαλάσσης, hîc non significare θεσμὸ, id est, *Legis* seu sanctionis speciem aliquam, quo sensu vulgò νόμ☉ accipitur, & quidem mox νόμ☉ Ρόδι☉ ναυτικὸς, quasi huius legis hic sensus sit, Orbis quidem dominum esse Imperatorem, verùm Maris, Legem & quidem Rhodiam. Nam imò νόμ☉ hic est, quemadmodum apud Græcos accipitur, Ius quod ex more, vel Lege descendit συνήθεια: ac proinde νόμ☉ θαλάσσης hic est, Ius quod in Mari obtinere dicitur, de quo cùm ambigitur, controuersia iam maris enascitur, vt in specie *huius legis*. Quare & ita Græci hunc locum expresserunt. τὰ ναυτικὰ πάντα καὶ ὅσα κατὰ θάλασσαν κεῖνται: Iidémque ναυτικὰ ζητήματα vocant. In huius verò Legis specie nominatim νόμος θαλάσσης est *Ius Maris* peculiare quoddam, quod Cyclades Insulæ sibi vindicabant, more legéque quadam peculiari: sic sanè & νόμοι τοῦ πολέμου dicuntur Polybio *lib. 2. p.* 144. seu *Ius belli*, Augustino *de Ciuit. Dei*, aliis. Aliáque similia. Quare nec erat quòd Viro doctissimo mirum videretur aut insolens, imò balbutiem & stribliginem hic notaret, adeóque alienum videri vt non putaret diutius in eo confutando morandum, vt in hâc eâdem lege tam paucis verbis νόμ☉ alio atque alio sensu efferretur, cùm Antoninus quoque & tertio sensu de sui Principis quoque legibus ὁ νόμος vocem vsurpet ἐν οἷς μή τις τῶν ἡμετέρων νόμων ἀντικείνηται. Nempe νόμ☉ primo loco est Ius mósque prætensus in mari, secundo Lex generalis Rhodia, tertio Lex specialis Principis. Denique νόμ☉ dicitur quidquid iuris siue speciem siue vim continet θεσμὸν καὶ συνήθειαν vel Hesychio teste.

C Non

Non igitur νόμος θαλάσσης, hîc est, Lex aliqua, verùm quomodo Græci νόμον efferunt: Ius in Mari, quod vel ex Lege vel More aliquo descēdit. Quod ex eo quoq; apparet, quòd dicitur νόμος hic κρίνεσθαι, ὁ γὰρ νόμος τῆς θαλάσσης τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων ναυτικῷ κρινέσθω. Scilicet *Ius* prætensum in Mari, secundùm Legem Rhodiam rectè judicari dicitur, & verò secundùm Legem omnino judicari oportet, vti jura omnia à quoquam prætensa legi subsunt. Denique tale illud est, quasi dixisset Antoninus Eudæmoni, *quam tu prædam vocas, eam fortè* δη[illegible] *Cycladum insularum* Maris Ius *fásque nominant, & quidem ex lege Rhodiâ: quare adite Præsidem prouinciæ, qui secundùm Leges Rhodias hanc controuersiam judicaturus seu diremturus est, quídq; in Mari juris obtinere debeat definiturus.* Quare candida hîc omnia & aperta, neque quicquam inuolutum aut αἰνιγματῶδες, quod credidit Vir doctissimus.

Ergo (quod quarto loco notandum) non Imperium maris hac Lege, Legi, & quidem Rhodiæ adscribitur, verùm Iudicium tantùm κρῖμα, secundùm eam fieri jubetur: κρινέσθω, inquit, τῷ νόμῳ Ῥοδίων: pro quo Harmenopulus & Docimus voce δικάζεται & κρίνεται quoque rectè vtuntur. Denique Rescriptum hoc nihil aliud est, quàm mera nudáque remissio ad forum Iudicémque ordinarium, qui non exquisitâ sententiâ Principis (siue libello, siue Relatione) secundùm leges Rhodias controuersias nauticas judicare necesse habet, vel ipse definire satis potest. Breuiter, his verbis Rectoris prouinciæ officium instruitur, quid, inquam, sequi eum oporteat in judicandis maritimis controuersiis, nempe, vt secundùm legem Rhodiā nauticam judicet, τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων τῷ ναυτικῷ &c. seu κατὰ τοὺς Ῥοδίους νόμους, vt habent Harmenopulus & Docimus. Vbi additum τῷ ναυτικῷ, quia scilicet & aliæ leges Rhodiorum erant, eáque lex signatè hic indicatur, quæ de rebus nauticis erat, quámque Romani probauerant, cuius quoque pars fuit lex Rhodia *de Iactu*: vt proinde

nonnulli

nonnulli alii, & postea Vir doctissimus, hic τὰ ναυτικὰ reponere non debuerint loco τῶν ναυτικῶν.

Et quidem (quod & ipsum notandum) ex merâ Principis auctoritate & Imperio: κεινέσθω, inquit: scilicet hoc quicquid potestatis habet lex Rhodia, habet ex indulgentia, delegatione, & beneplacito Imperatoris, ita iubentis-volentis. Quod & deinceps nobis paulò latiùs probandum, Historiáque adeò eius rei accuratiùs renouanda erit.

Vbi priùs dixero, ex *hac lege*, & iis quæ deinceps dicemus, apparere, quàm erronea sit eorum sententia, qui *hac lege* Legem Rhodiam tanquam pestiferam abrogatam volunt, quæ tam apertè tamen probatur firmatúrque, etsi mox suos intra terminos ea coërceatur.

CAP. VIII.

De AVCTORITATE legis Rhodiæ.

RHODII *sub Imperio Romano egêre: Non igitur ipsi Leges suas vi Imperii obtrusêre. Rhodiarum Legum auctoritas ab Imperatorum auctoritate tota pependit. Auctoritas Legibus Rhodiis præfixa.* Auctoritas *quid? Auctoritates in commune Legum collectionibus præmissæ. Auctoritatis ipsius Legis Rhodiæ instrumentum per pericopas distinctè proponitur. Versio eius noua. Ecloga ea tantùm est, non integra Auctoritas. Inscriptio non*

congruit ecloga. Octo in vniuersum Imperatores in eâ qui Leges Rhodias firmarunt. Cur Mæcianus Antonini rescriptum potiùs quàm aliud in rem suam vsurpârit. Aucta ea Auctoritas subinde. In hac Eclogâ signari potiùs res quàm integrè narrari.

Vperiore capite diximus, Legem Rhodiam Nauticam, quantamcumque ea habuit auctoritatem, habuisse eam à singulari Imperatorum Romanorum indulgentiâ: Id verò nunc prolixiùs adhuc demonstrandum est: Scilicet ita comperio, Rhodios jam olim [illegible] excelluisse, adeóque nauticum populum habitum, vt eum vocat Florus *lib.* 2. *cap.* 7. vt quemadmodum alias nauigandi peritiæ plerumque etiam imperium maris θαλασσοκρατεία cohæret, ita & Rhodii Maris Imperium dominiúmque suo tempore tenuerint: de quo videndus saltem Cicero, *pro L. Maniliâ*, & Strabo, *lib.* 14. *pag.* 448. Sed & illud secundò notandum, vt nauigandi peritię θαλασσοκρατεία fermè coniuncta esse solet, ita & νομοθετικὴν quoque sæpe cohærere; puta vt ab iis potissimùm penes quos jus maris nauigandiq; peritia maximè est, & jura nautica condantur, indéque alii populi haud grauatè petant, quod Rhodiis quondam euênit qui legibus nauticis quoque inclaruêre. Quomodo obseruo & in Septentrionali Oceano in Gothlandiæ insulæ vrbe antiquissimâ Vuisbeâ leges Nauticas (*VVaatterecht* vocant & *VVisbys schiffrecht*) conditas communi mercatorum & nautarum consensu. Vnde liber, cuius titulus linguâ Saxonicâ *VVatterecht dat de Koplude vnd Schippers gemacket hebben tho VVisby.* Inde porrò Lubecam id translatum, vt pote Hanseaticarum primam: cuius statuta

tuta præ cæteris olim in pretio habita, in quæ commentarii extant Ioannis Sibrandi: Vnde plurimæ ciuitates maritimæ jure Lubecano vsæ. Inde igitur factum quoque, vt Romani ipsi jam rerum domini Rhodiorúmque potentes, etsi suâ quadam libertate, & αὐτονομίᾳ, vtentium, Leges Rhodiorum Nauticas in controuersiis marinis obtinere Lege latâ voluerint: Non statim quidem, vt Cassius & Antonius Rhodo potiti sunt, verùm initio primùm ducto à Tiberio Claudio, & ab insecutis deinceps quàplurimis Imperatoribus, è quorum numero fuêre Antonini, de quibus in l. ἀξίωσις. Proinde, quantamcunque leges Rhodiæ auctoritatem habuerunt, eam ab Imperatoribus accepêre, sub quibus & Rhodii erant. Nam quomodo quæsó Leges Rhodiorum vim suam & Imperium exercere potuerint jure quodam proprio, cùm ipsi jam in alienas Leges iuerant, seu alieni juris facti fuerant? Sunt hæc ni fallor, ἀσύστατα, Leges suas obtrudere vbi in alienas quis Leges Imperiumq; venit. Ergo ab Imperatorum potestate legum Rhodiarum vis tota pependit, inde vt Claudius exemplum statuit. Quod & ipsum firmari subinde deinceps siue contigit, siue oportuit.

Extat verò eâ de re eximium Fragmentum, quod *legibus Nauticis* hodie præmittitur, quo Auctoritas, seu legum Rhodiarum confirmatio continetur: *Auctoritas*, inquam, proprio vocabulo: Nam cùm aliàs *Auctoritas*, pro quouis Magistratuum Edicto, Principúmque constitutione sumatur, quod & Codex Theodosianus & Symmachus ostendunt, ἰδίως tamen pro eo constitutionum genere accipitur, quæ Libris Legum auctoritatem seu αὐθεντίαν tribuunt. Sic sanè & aliis συναγωγαῖς, seu collectionibus & Codicibus suę quędam Auctoritates pręmisse olim fecêre, id est, Cōstitutiones quibus eæ firmarentur. Sic Theodosiano Codici, Nouellæ *de eius Auctoritate* tres additæ: sic & Iustinianeo, Constitutio *de confirmando Codice*: sic & Breuiario Alariciano, *Auctoritatis exemplar* præfixum. Sic &

 consti-

constitutio quæ Institutionibus præmittitur, nil aliud est, quàm Auctoritas: vnde & Theophilo dicitur ea, διάταξις βεβαιοῦσα τὰ Ἰνστιτοῦτα. Sic & Anianus ad *l. vn. C. Th. de resp. Pr.* meminit Authoritatũ quib. Cod. Gregorianus & Hermogenianus confirmantur. Eodem igitur exemplo, & Auctoratis exemplar legibus Rhodiis olim præfixum fuerat, & id quidem è variorum Principum sanctionibus conflatum.

Id verò totum quale hodie extat, hîc semel apponere iuuat, & distinctis quidem pericopis, vnà cum genuinâ eius, ni fallor, interpretatione.

Νόμος Ροδίων ναυτικός, ὃν ἐθέσπισαν οἱ θειότατοι Αὐτοκράτορες, Τιβέριος, Ἀδριανὸς, Ἀντωνῖνος, Περτίναξ, Λούκιος Σεπτίμιος Σεβῆρος, ἀεισέβαστοι.

1 Τιβέριος Καῖσαρ σεβαστὸς ἀρχιερεὺς μέγιστος δημαρχικῆς ἐξουσίας λβ. Εντυχόντων μοι τῶν ναυτῶν, τῶν ναυκλήρων, καὶ τῶν ἐμπόρων, ἵνα τὰ ἐν θαλάσσῃ συμβαίνοντα εἰς συμβολὴν ἐρχέσθωσαν.

Ἀποκριθεὶς ὁ Νέρων εἶπε: Μέγιστε, σοφώτατε καὶ φαιδρότατε Τιβέριε Καῖσαρ, τὰ ὑπὸ τοῦ σοῦ μεγέθους καθιστάμενα, ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι ἐνδείξασθαι οὐδέν.

Διήγημα. Παραπέμψης ἀκριβῶς ἐν Ρόδῳ, ἐπιζητῆσαι καὶ ἀναθέμενος τὰς πράξεις

Lex Rhodia nautica,

Quam firmarunt Sacratissimi Imperatores, Tiberius, Hadrianus, Antoninus, Pertinax, Lucius Septimius Seuerus, semper Augusti.

1 *Tiberius Cæsar Augustus, Pontifex Maximus, Tribunitiæ potestat.* XXXII. *Supplicauerunt mihi nautæ, nauicularii & negotiatores, vt quæcunq; in mari contingunt, in collationem venirent.*

Oratione sũptâ *Nero dixit: Maxime, Prudentissime, & Illustrissime Tiberi Cæsar. Nihil necesse duco commendare ea quæ à Magnitudine Tuâ hactenus constituta sunt.*

Narratio. *Mitte qui diligenter Rhodi inquirat & adnotet ea quæ obseruantur circa*

τῶν

τῶν ἐμπλεόντων ναυκλήρων καὶ ἐμπόρων καὶ ἐπιβατῶν, καὶ ἐνθηκῶν καὶ κοινωνιῶν καὶ πλοίων, ἀγοράσεων, καὶ πράσεων, καὶ ναυπηγικῶν ἐργασιῶν, παραθηκῶν τε χρυσίων καὶ ἀργυρίων, καὶ εἰδῶν διαφόρων.

Ταῦτα πάντα ψηφοθεματήσας Τιβέριος, καὶ σφραγίσας παρέδωκεν Ἀντωνίνῳ φαιδροτάτῳ ὑπάτῳ καὶ ὑπατικοῖς τοῦτον προσαγορεύουσιν ἐν τῇ πανευδαίμονι καὶ κορυφῇ τῶν πόλεων Ῥώμῃ.

2 Ἐπὶ ὑπάτων Λαύρου καὶ Ἀγριππίνου φαιδροτάτων. οὗτοι προσήνεγκαν μεγίστῳ τῷ Αὐτοκράτορι Οὐεσπασιανῷ ὃς καὶ αὐτὸς σφραγίσας ἐπὶ τῆς λαμπρῆς συγκλήτου.

3 Οὔλπιος Τραιανὸς ἀπέλυσεν εἶναι τὸν νόμον τῶν Ῥοδίων ἅμα τῇ φαιδροτάτῃ συγκλήτῳ.

4 Ἀλλὰ μὴν [μίω] καὶ Ἀντωνῖνος τῷ ἀξιωθέντι εἶπεν. Ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος, ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων κρινέσθω τῷ ναυτικῷ, ἐν οἷς μήτις τῶν ἡμετέρων αὐτῷ νόμος ἐναντιοῦται.

τοῦτο δὲ αὐτὸ καὶ ὁ θειότατος Αὔγουστος ἔκρινεν.

nauigantes, seu nautas & nauicularios, & negotiatores, & vectores, & merces impositas, & societates, & nauigia, & emptiones-venditiones, & nauium fabricam, & deposita auri & argenti, aliásq; diuersas species.

Hæc omnia Tiberius decreto firmata signatáq; tradidit Antonino Clarissimo Consuli, & Consularibus qui ad ipsum salutatum venerant, in felicissimâ, arceq; (omniũ) vrbiũ Româ.

2 Lauro & Agrippino Consulibus clarissimis. Hi obtulerunt Maximo Imperatori Vespasiano: Qui & ipse [ea] firmauit in Amplissimo Senatu.

3 Vlpius Traianus legem Rhodiorum obtinere siuit, vnà cum Amplissimo Senatu.

4 Sed & Antoninus supplicanti cuidam respondit. Ego quidem Mundi Dominus sum, Ius verò Maris lege Rhodiorum nauticâ judicetur, in quibus ei legum nostrarum aliqua non aduersatur.

Hoc ipsum & Sacratissimus Augustus constituit.

HActenus *Authoritas*, quæ & Legibus Rhodiis olim præmissa fuerat, & hodie quoque leges Nauticas præcurrit. Antequam verò eam per partes expendo, circa

eam ſequentia priùs obſeruari cupio. Primò quidem, non eſſe id exemplar integrum Auctoritatis illius, verum Eclogam tantùm eius, vnde hæc pauca eo ſæculo quo Eclogis maximè indultum, & epitomandi mos per omnes bonos auctores graſſabatur, ſiue Michaël Pſellus, ſiue quis alius, Nauticarum legum collectioni pręmittẽda putauit: quod vt ex eius lectione ſatis patet, ita ſequentes etiam obſervationes magis adhuc oſtendent.

Secundò igitur notandum, ita Auctoritatis integrę hanc Eclogam quandam tantùm eſſe, vt neque Inſcriptio eius eclogæ ipſi omninò conueniat. In inſcriptione quippe & alii quidam, poſteriores adhuc, Imperatores, qui legib. Rhodiis robur addiderunt, memorantur, quorum in ipsâmet Eclogâ nulla mentio fit, veluti *Adriani*, *Pertinacis*, *Seueri*: Retrò, in Eclogâ nonnulli memorantur, qui in ἐπιγραφῇ non apparent, puta *Veſpaſianus* & *Traianus*: Quibus ſi addas iam tres, qui vtrubique memorantur, *Tiberium* (Claudium ſcilicet) & *Antoninos duos* (Pium ſcil. & Marcum) octo in vniuerſum Impp. reperies, qui Rhodias leges firmârint. Inter quorum conſtitutiones, quia Antonini Pii reſcriptum & apertiùs & rotundiùs breuiuſq; concinnatum erat, ideò id Voluſius Mæcianus potiùs quàm aliorum vſurpauit, atque exinde deſumptum in libros ſuos Publicorum conjecit.

Tertiò notari cupio, Auctoritatem illam ſubinde incrementum cepiſſe videri, prout noua aliqua Imperatoris alicuius de legum Rhodiarum vi conſtitutio accederet. Quod vel ex eo patet, quòd cùm Voluſius Mæcianus legem ſuam ἀξίωσις inde deſumpſerit, quo ſanè tempore ea non vltra Antoninum Pium & Marcum procurrere potuit, vtpote ſub quibus & ipſe Voluſius Mæcianus vixit ſcripſitq;, in ἐπιγραφῇ tamen huius eclogæ duo poſteriores adhuc Imperatores memorentur, puta *Pertinax & Seuerus*.

Poſtremò obſeruetur, Eclogarium iſtum ita Eclogam ſuam concinnaſſe, vt ſignare potiùs quàm enarrare res quę eâ con-

eâ continentur, voluerit: Quod apparet cummaximè ex primâ pericope de Tiberio, vt & quartâ, vbi Rescriptum Antonini, quo de nunc agimus, solum continetur, libello Eudæmonis resecato, quem tamen Mæcianus, non minùs quàm Rescriptum, *ex Leg. Rhodiâ* (vt habet inscriptio legis ἐξίωσις.) id est, *ex integrâ Legis Rhodiæ Auctoritate* excerpserat.

CAP. IX.

De IMPERATORE CLAVDIO, qui primus Leges Rhodias nauticas firmauit.

De TIBERIO (CLAVDIO scil. *Imp. prima pericope. Cur Tiberius aditus à nautis &c. Quid ab his petitum. Interlocutio Tiberii (Claudii) de rebus nauticis in Consistorio habita. Nero Leges Rhodias peti suadet.* Ἐνδείξασθαι *pro* commendare. Διήγημα, *pro* διηγήσει. Πράξεις *pro* obseruantiâ & *moribus. Controuersiæ nauticæ pleræque recesentur. Missi à Tiberio (Claudio) qui Leges Rhodias peterent: Sic deinde firmatæ eæ, traditæq; Antonino Consuli.* Προσαγορεύεσθαι *pro* salutare. *Romæ leges Rhodiæ primùm firmatæ. Quis hic Tiberius? Non esse Tiberium Augusti successorem: cuius alioquin magna cum Rhodiis familiaritas*

fuit. Esse Tiberium CLAVDIVM. *Antoninus Cos. sub Claudio. Rhodiis quoque libertas reddita Nerone oratore, eodem anno quo & leges Rhodiæ firmatæ. Tribunitia potestas. Imperatoris Claudii studium pro naufragis. Senatusconsulta de his sub eo facta. Neronis studium multiplex erga Rhodios. Antiphili epigramma. Claudius Imp. primus leges Rhodias firmauit: Etsi Rhodiorum εὐνομία circa nautica jam dudum celebrata esset: item etsi caput legis Rhodiæ de jactu jam inualuisset.*

VNC de singulis pericopis & versibus *Auctoritatis*, Legibus Rhodiis olim præfixæ, atque adeò & de singulis Imperatoribus, quorum siue Rescripta siue Constitutiones in prædictâ Auctoritate memorantur: exceptis tantùm Antoninis duobus, de quibus jam suprà actum fuit.

Primo igitur omnium loco *Tiberius* in inscriptione Auctoritatis memoratur inter eos, qui νόμον Ῥοδίων ναυτικὸν ἐθέσπισαν: mox in ipsâ Auctoritate, constitutio ipsa edisseritur, quam is edidisse dicitur, post Relationem in Senatu vel Interlocutionem in Consistorio habitam, ex Consilio seu sententiâ Neronis: Cuius proinde pericopæ præter titulos Imperatorios inscriptos tria membra constituo. Primum (quod incipit ἐντυχόντων) continet orationem Imperatoris proponentis, aditum sese à Nautis & Nauicularíis & Negotiatoribus, petentibus, vt ea omnia quæ in mari contingunt, τὰ ἐν θαλάσσῃ συμβαίνοντα, in tributum

seu

ſeu collationem venirent. Ita enim hunc locum accipio: Nam vt jactus in mare remouendi communis periculi causâ factus in collationem veniret, ſeu omnium contributione πυμβολῇ ſarciretur, nil opus erat eo nomine Imperatorem adire, quando jam ante Tiberium hunc Legis Rhodiæ caput iſtud de jactu obtineret, vt patet vel ex Seruii, Ofilii, Labeonis, Sabini Sententiis & opinionibus, quæ referuntur *l. 2. & l. 4. π. de l. Rhod. de jactu.* Igitur petierât illi, vt & omnes alii caſus maris in collationem venirent: Cuiuſmodi ſanè plures, præter jactum, in collationem venire veteres quoque IC. definierunt: veluti, ſi nauis à piratis redempta eſſet, *d. l.* 1. §. 3. Si arbor aut aliud nauis inſtrumentum remouendi communis periculi causâ dejectû fuiſſet, quod & Paulus ſcribit, *lib. 2. ſent.* 7. §. 3. *& l.* 2. §. 4. *dicto tit.* & Papinianus reſpondit, *l. 3. d. tit.* & Hermogenianus *l. 5. dict. tit.* non item ſi vi tempeſtatis nauis aut arbor amiſſa, *d. l.* 2. §. 1. *d. tit. l.* 7. §. 3. *& d. l. 5 & 6. d. t.* Item ſi aſpergine vel ſalſugine merces deteriores factæ fuiſſent, vt habent leges *Nautica*: vt & ſi nauis onuſtæ leuandæ causâ, merces quædam in ſcapham trajectæ eſſent, eaq; ſcapha periiſſet, *l. 4. d. tit.* Ergo cùm ſuper eo aditus fuiſſet Imperator, ſiue Relationem in Senatu (cuiuſmodi plures de ciuitatum priuilegiis, & immunitate, veluti Coorum, Byzantiorum, hoc anno ipſo factæ, teſte Tacito *lib.* 12.) ſiue Interlocutionem eâ de re in Conſiſtorio habuit (de cuiuſmodi Imperatorum interlocutionib. in Conſiſtorio nil attinet plura memorare.) Hic jam (quæ ſecunda huius pericopes pars eſt) cenſere juſſis Senatoribus, vel Conſiſtorianis, Nero oratione ſumptâ (λπουχεὶ...ς) ſententiam dixit: cuius partes duæ ſunt: Prior continet præfationem, ſeu exordium Neronis in adulationem Imperatoris verſi: Nihil ſcilicet opus eſſe, ea quæ ab Imperatore jam antea ſcilicet conſtituta fuiſſent, commendare. Ita enim hunc locum, alioquin obſcurum, accipio, voce ἐνδείξασθαι acceptâ pro *commendare*, *oſtentare*, *efferre*. Mox

sententia seu propositio Neronis sequitur, διήγημα. (quæ vox perperam ab editione Freheri abest) id est, διήγησις seu narratio & propositio (vide Phrynihcum *paginâ 90.* Aphthonium, Ammonium) ipsâque adeò Neronis sententia, ἱστορία, διήγημα (vt Hesychius rectè interpretatur) *narratio, in Gloss.* mitti videlicet oportere quosdam Rhodum, inestigaturos (ἰχνεύω) quidnam in legibus moribúsque Rhodiorum positum esset: quídque ibi obseruaretur (quod πράξεων appellatione hic designatur: πρᾶξις est & ἐξέτασις apud Hesych. Eodem sensu & *Facta* apud Latinos. Ita *Pauli sententiarum seu Factorum libri sex*, in veteri Indice Florentino. De quo alibi plura) circa nauigantes seu nautas, nauicularios, & negotiatores, & vectores, & enthecas (seu impositas merces) & societates, & nauigia, & emptiones-venditiones, & fabricam nauium, & depositiones seu recepta auri & argenti, & diuersas species alias. Hæ scilicet fermè nauticæ controuersiæ sunt, quod videre est etiam ex *Legum nauticarum collectione*, quibus hęc Auctoritas præmissa est: Mox quid comperissent missis illis relaturis. Quod cùm fieri placuisset, atque adeò missi essent Rhodum quidam id sciscitatum, iidémque quæ compererant in scripturam redegissent (nam hæc omnia hîc supplenda series ipsa edocet) Tiberium tandem (quod tertium huius pericopæ caput est) ea omnia firmasse, firmatáque Antonino Consuli tradidisse, cęterisq; Consularibus qui ad eum salutatum venerant: id enim sibi vult vox προσαγορεύουσιν. προσαγορεύειν est ἀσπάζεσθαι. Vide vel Hesychium, & Glossar. Et quidem Romæ.

Hæc est prioris pericopæ de Tiberio Imp. continentia, seu series, & Historica quidem: Vbi statim quæri potest, de quonam Tiberio id accipiendum sit: an de Augusti successore, an verò de Tiberio Claudio? Certè de illius cum Rhodo & Rhodiis commercio multa narrantur, veluti quòd Rhodi fuerit, sed priuatus tantùm, & quidem alterâ vice per septennium integr ibi in secessu vel potiùs volun-

voluntario exilio egerit, ibíque Thrafyllum mathematicũ contubernio fuo admouerit: quódque aquila antea Rhodi nondum confpecta in culmine domus eius affederit: Quòd Romam redux literas publicas à Rhodiorum Magiftratibus fine fubfcriptione acceperit aliquando: Quòd Diogenes Grammaticus Rhodius ad falutandum eum Romam venerit: Quòd ab eo Rhodienfis hofpes literis Romam euocatus. Hæc vera quidem, fed tamen non eft hic locus de hoc Tiberio Augufti fucceffore accipiendus, verùm de Tiberio Claudio. Id quod tum ex Neronis, tum ex Antonini nominibus omninò apparet: hic enim eft Antoninus, ille Conful, qui aliàs pleno nomine, *Q. Aterius Antoninus* fub Claudio vnà cum *D. Iunio Silano*, Confulatum geffit A. D. 55. quod etiam P. Faber jam rectè vidit 3. *femeftrium* 12. Hic rurfus eft *Nero* (poftea Imp.) quo Oratore Rhodiis ipfis quoque libertas, feu αὐτονομία, quæ decennio antè h s ab eodem Tiberio Claudio Imp. eò quòd feditione domi deliquerant, ciuéfque quodam in tumultu occiderant, adempta fuerat, reddita eft, tefte Tacito *lib.* 12. *Annalium*: Suetonio, *in Claudio cap.* 25. & *Nerone cap.* 7. Dione *lib.* 60. *p.* 681. Sic quidem, vt difertè Tacitus Rhodiis à Claudio libertatem redditam eo ipfo *Antonini* Confulatu fcribat. Qui quidẽ etiam Antonini Confulatus congruit Anno Domini Noftri LV. alteri verò fupra decimum Imperii Claudii. Quare in titulis Imperatoriis hic error admiffus, cùm dicitur Tiberius δημαρχικῆς ἐξουσίας λϛ. quomodo præferebat MS. *Pithœanus*, pro quo in Schardii editione expanfis literis τριακοστῷ δ' ἑκτῳ editum: Apertè enim reponendum hîc vel ιβ. i. duodecimo, vel ιγ. i. *τρίτῳ δεκάτῳ*. Huic enim Antonini Confulatui refpondet omninò duodecimus & decimustertius Imperii Claudiani annus, & fic eiufdem quoque numeri Tribunatus. Numerus enim Tribunatus idem fæpe eft cum annis Imperii.

Ergo maneat, à *Tiberio Claudio* Imp. Leges Rhodias Nauticas firmatas: fub quo alioquin duo etiam Senatus-

consulta condita memorantur *l. 3. in fin. π. de incendio, ruina, naufr.* aduersus eos, qui naufragos atque in periculo constitutos oppressissent, vel ex naufragio quid rapuissent, lucratíve fuissent. Ex quibus, quantam Imp. ille naufragorum rationem habuerit, ostenditur. 1. dum & clauum vnum ex naufragio auferentem, omnium nomine teneri vult. 2. Et eos, quorum fraude consilióve naufragi suppressi fuissent, ne naui vel iis periclitantibus opitulatum iretur, legis Corneliæ de Sicariis pœnâ affici jubet (quod & ipsum repetitur *l. 1. π. ad L. Corn. de sicariis.*) 3. Denique, dum eos qui quid ex miserrimâ naufragorum fortunâ rapuissent lucratíve fuissent dolo malo, tantum fisco dare jubet, in quantum ex edicto Prætoris ipsi naufrago prędam passo actio datur. Neque dubito, quin hæc ita à Claudio sancita fuerint, inter alia, quibus ille & annonam Populi Romani adjutum, & Nauiculariorum nauesq; maritimas fabricantium habentiúmve priuilegia auctum iuit, de quo videndus Suetonius, *Claudio cap.* 19. Vlpianus, *fragm.* 5. §. *vlt. l.* 3. *de vacat. & excusat. mun.* Item maneat, Leges Rhodias à Claudio firmatas, *Nerone* auctore; quo & eodem, vt dixi, oratore, Rhodiis libertas ab eodem Imp. Claudio reddita fuit: cuius alioquin Neronis pensi in Rhodios studii animiq;, præter libertatem, vt modò dixi, eo oratore redditam, item præter leges Rhodias eo auctore firmatas, alia insuper argumenta occurrũt: veluti, quòd, cùm Cratonem ad conquirenda per Asiam vrbésque Græcorum operum ornamenta misisset, de quo Tacitus, Plinius, & Pausanias, nullum Rhodi is contigerit: de quo est singularis Dionis Chrysostomi locus, *in Oratione Rhodiacâ*, *pag.* 335. Ad hoc denique Neronis studium in Rhodios pertinet Antiphili epigramma, quod extat *lib* 1. *ἀνθολογ. cap. εἰς νήσους.*

Ὡς πάρος ἀελίου, νῦν Καίσαρος ἡ Ῥόδος εἰμὶ
Νᾶσος, ἴσον δ' αὐχῶ φέγγος ἀπ' ἀμφοτέρων.

Ἤδη

Ηδὴ σβεννυμένην με νέα κατεφώτισεν ἀκτὶς
  Αλιε, καὶ παρὰ σὸν φέγγος ἔλαμψε Νέρων.
Πῶς εἴπω; τίνι μᾶλλον ὀφείλομαι, ὃς μὲν ἔδειξεν
  Ἐξ ἅλος, ὃς δ᾽ ἤδη ῥύσατο δυομένην.

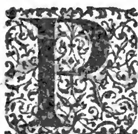
Quod quidem Antiphili Epigramma ad Libertatem Rhodiis redditam propriè magis refertur.

Verùm ad rem. Sic patet, primum ex Imperatoribus *Tiberium Claudium* Leges Rhodias nauticas firmasse, & secundùm eas controuersias nauticas judicari, Iúsque adeò maris exinde definiri decidiq; voluisse. Nam etsi Rhodii in magnâ dudum dignatione forent, vt indicio quoque est, quòd multi titulum *ciuis Rhodii* maximo pretio sub Augusti temporibus emebant & affectabant, quod ex Nicolao Damasceno liquet, & exemplo Posidonii Stoici apud Strabonem & Athenæum. Item etsi Rhodiorum [illegible], & disciplina, ac nominatim [illegible], jam dudum antè commendaretur: Imò etsi Legis Rhodiæ de jactu caput seu æquitas apud Romanos jam dudum inualuisset, vt apparet ex eo quòd Seruius, Ofilius, Labeo, & Sabinus jam in eo argumento versati deprehenduntur, *ex l. 2. in pr. & §. 3. & l. 4. π. de lege Rhod. de jactu*, nondum tamen leges Rhodiæ nauticæ in vniuersum vim legis in Mari ex vllâ Principis constitutione obtinuerant, secundùm quas scilicet Iudices judicare necesse haberent. Non certè, sub Iulio Cæsare, sub quo fœderata tantùm Romanis erat non subdita, vt testatur Appianus, *Ciuilium lib.* 4. quod factum post Cæsaris demum necem, per Cassium primùm, mox & Antonium, annis ante Dominum nostrum fermè 43. vt ex Bruti *epistolis pluribus*: Appiano, *Ciuilium* 4. Plutarcho, *in vitâ M. Bruti*: Dione, *lib.* 47. discere est. Post quod, procedente demum tempore, & sub Claudio quidem, eò deuentum, vt in ordinariam & assiduam Iurisdictionem, expressâ Principis illius Auctoritate, Leges Rhodiæ nauticæ venirent.

Cap. X.

De Principibus, post Claudium Imp. qui L. Rhodiam firmârunt.

I. Vespasianus *L. Rhodiam firmauit. Idem & Rhodum in prouinciæ formulam primus redegit: qui Liberi tamen postea mansêre. Consules, sub quibus Vespasianus leges Rhodias firmauit.* II. Traianus, *sub quo &* διδραχμον Ῥοδίων *memoratur.* III. Hadrianus: *cuius & rescriptum aduersus possessores naufragorum deprædatores memoratur.* IV. Seuerus. *Eiusdem rescriptum de jure colligendi naufragii. Quid in eo sit* impunè *colligere naufragium. Tertulliani sub Seuero locus de Lege Rhodiâ explicatur. Auctoritas legis Rhodiæ tota à nutu Impp. pependit. Cur toties ea à Principibus firmata.*

Post Claudium Imp. eius quoque exemplo, Principes deinceps alii Leges Rhodias nauticas, subinde firmatum iuêre, qui in eâ quoque, quam præmisi, Auctoritate siue fragmento memorantur.

Primus, post Tiberium (Claudium scilicet) occurrit in Eclogâ ipsâ *Vespasianus*, qui & ipse dicitur *oblatas sibi à Consulibus Leges Rhodias Senatusconsulto firmasse.*

firmasse. ἐπὶ ὑπάτων Λαύρου καὶ Ἀγριππίνου. ἅτοι προσελάβγκαν μεγίστῳ καὶ αὐτοκράτορι Οὐεσπασιανῷ, δὲ καὶ αὐτὰ σφραγίσας ἐπὶ τῆς λαμπρᾶς συγκλήτου: Senatusconsulto, inquam, firmasse: sic enim Orationes Principum Senatusconsultis firmari mos erat. Huius verò facti ab Vespasiano nulla alibi, quod sciam, mentio occurrit. Illud tantùm de Vespasiano circa Rhodios memorari teneo, eum Rhodiis (pariter vt Græcis) libertatem ademisse, Rhodiósque, qui hactenus arbitrio suo Remp. administrabant, in prouinciæ formam formulámque redegisse, apud Suetonium, *capite* 8. aliósque, qui ex eo omnes habent, puta Eutropium, Orosium, Hieronymum: de quo & Sextus Rufus Festus, *in breuiario ad Valentem: Rhodus*, inquit, *& Insula primùm liberæ agebant, postea in consuetudinem parendi Romanis clementer prouocati peruenerunt, & sub Vespasiano Principe Insularum prouincia facta est.* Extat & Vespasiani nummus, in quo scriptum, ΡΟΔΙΩΝ ΚΟΙΝΟΝΙΆ. Et nihilominùs tamen iidem Rhodii liberi deinceps fuere sub Tito Vespasiano: testis Plinius, qui ideò *Rhodios liberos* disertè vocat. *lib.* 5. *cap.* 31. vt & insecutis deinceps temporibus, & Impp. etiam sub Antoninis (quorum rescripta hac lege ἀξίωσις continentur) vt claré testatur Dio Chrysostomus, *in Oratione Rhodiacâ*, & Aristides ipse *in Rhodiacâ*, & in alterâ *de concordiâ ad Rhodios*: solúmque στεφανικὸν, seu Coronarium aurum, ad instar liberorum populorum & Satraparum, Romanis Imperatoribus solverunt: de quo locus est insignis apud Suidam, *in voce* στεφανικόν. Cæterùm additur & hoc loco characterismus temporis, nempe legem Rhodiam firmatam à Vespasiano, *Lauro & Agrippino Coss.* sic enim hic locus accipiendus, tractis his Coss. iunctisq; ad hanc sententiam de Vespasiano. Qui quidem Consules in Consularibus seu Fastis sub Vespasiano nuspiam apparent. Quare, non ordinarios seu ἐπωνύμους, verùm suffectos hos Coss. fuisse oportet, quod etiam Schardio placuit: cuiusmodi plures alii extra censum, Fastósque Consulares sub

Vespasiano hoc ipso memorantur. Certè pro *Lauro* fortè reponat quis *L. Aurelio* : nisi putet quis reponendos hic *T. Aurel. & Atratino Coss.* qui sub Domitiano fuere, vt ita ad Domitianum Vespasiani F. istud quis referat. Certè probare non possum P. Fabri sententiam 3. *Semestr.* 12. qui *Taurum & Crispinum* Coss. hic reponebat, qui congruunt anno tertio Claudii Imp. vt ita καὶ προέλαβεν Antoninus Cons. de quo superiori capite, quiq; decennio post Taurum & Crispinum, Cos. fuit, nominatus fuerit in hac legum naualium præfatione. Non, inquam, id admitti potest, vel hac ratione, quòd disertè in dictâ præfatione dicitur *Vespasianus oblatas sibi ab his Coss. leges Rhodias firmasse.*

Tertio loco in Eclogâ legibus Nauticis præfixâ, *Vlpius Traianus* Leges Rhodias SC. & ipse firmasse dicitur, seu vt ibi dicitur, *siuisse obtinere*, ἀπελύσεν καὶ τὸν νόμον τῶν Ῥοδίων ἅμα τῇ σφοδροτάτῃ συγκλήτῳ. Quod & ipsum argumento est vel maximè Legum Rhodiarum auctoritatem ab Imperatorum nutu pependisse. De hoc porrò Principe, quod aliunde addam ad rem nostram, nil habeo : nisi quòd Nummi sunt Traiani, in quibus scriptum ΡΟΔΙ. ΔΙΔΡΑΧΜΟΝ, vbi & Neptunus dextro crure nauis proræ insistit, dextrâ delphinum, sinistrâ tridentem tenens : quod quidē Rhodiorum διδράχμον an ad Aurum *Coronarium* pertinuerit, alióve, viderint alii.

Quarto loco sequitur *Hadrianus*, qui in ἐπιγραφῇ tantùm Auctoritatis, aliis Impp. qui leges Rhodias ἰδιάζουσιν conjungitur. De quo ipso etiam nihil habeo quod addam, nisi quòd sub eo Gellius, locis duobus, *lib.* 7. *cap.* 3. & *lib.* 15. *cap.* 31. ciuitatem & insulam Rhodiensem, & insulæ opportunitate & operum nobilitate, *& nauigandi solertia* naualibúsque victoriis celebratam vocat. Item, Rhodiam insulam celebritatis antiquissimæ, oppidúmque in eâ ornatissimum pulcherrimúmque. Item, obseruo, eundem Imp. Hadrianum graue admodum Edictum promulgasse, quod memoratur *l.* 7. *π. de incendio, ruina, naufr.* aduersus possessores qui juxta litora possident, naufragos de-

prædautes, déque eorum pœnâ, probationéque naufragii, & exhibitione reorum, vbi insuper adjicitur Senatusconsultum (proculdubio sub eodem factū) *ne milites aut priuati aut liberti seruíue Principis colligēdis naufragiis interuenirent.*

De *Pertinace & Seuero* quoque altum alibi silentium. De isto obseruo, memorari rescriptum eius cum filio Antonino *l. vlt. π. de incendio, ruina, naufr.* quo definitur, licere vnicuique naufragium suum impunè colligere: *impunè*, id est, sic, vt nullus interuenire ei possit: contrà, naufrago littoralia prædia à priuatis possessa ad colligenda naufragia ingredi liceat, neque quicquam eo nomine cuiquam dare aut relinquere cógatur. Sed & illud obseruo, sub Seuero Imp. Legis Rhodiæ meminisse quoque Tertullianum *lib. 3. adu. Marcionem cap 6. Scilicet nauclero illi non quidem Rhodia lex, sed Pontica cauerat, errare Iudæis in Christum suum non licere:* Cuius loci sensus hic est, Marcioni Pontico (quem velut Nauicularium & naufragum sæpe nobis repræsentat Tertullianus (non cauisse legem Rhodiam, seu Rhodiorum, qui (vt inquit Gellius *lib. 7. cap. 3. nauigandi solertiâ celebrati erant*, quę scilicet rectam ei nauigandi rationem commonstraret, quæq; proinde cum ab errore vel naufragio vindicaret, verùm Ponticam, maris expertem crassámque. Hic enim loci istius sensus est, quem aliter cepêre Interpretes.

Sic igitur ex superioribus omnibus liquet, legem Rhodiam, auctoritatem, quantamcunque ea habuit, ab Imperatorum constitutionibus habuisse, non vi quadam imperii: imò & variis subinde hanc Iudiciariæ tantùm legis Rhodiæ potestatem constitutionibus firmatam.

Vbi etiam quæri potest, cur lex Rhodia, quæ semel expressâ Claudii Imp. constitutione inualuerat, toties adhuc firmata deinceps fuerit, firmaríve necesse habuerit? Certè duplex ratio succurrit: firmatum scilicet subinde hoc Rhodiorum velut προνόμιον, quo leges eorum nauticas controuersias discingebant eo more, & tralatitio quidem,

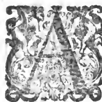
quo concessa à superioribus Principibus priuilegia firmari ab insequentibus mos erat. Item, gratiam hanc subinde ideò reparari contigisse, pro redintegratâ pariter sæpe gratiâ, quâ ii excidebant, ob motus videlicet & seditiones domi assiduas: quod præter Taciti locum suprà, videre est etiam ex Aristidis *Oratione pro concordia ad Rhodios:* quæ sanè causa fuit, cur iisdem modò libertas seu αὐτονομία adempta fuerit, sæpe rursum firmata seu reddita, quod Tacitus dicit.

Cap. XI.

Limitatio, & Sensus integer Legis.

I. Limitatio *in Antonini rescripto: Vnde argumentum fortissimum enascitur, Imperiū Maris ad Imperatorem spectasse. Irrationabiles leges etiam Rhodiæ quædam constitutionibus Impp. abolitæ. Docimi super hoc nota.* II. Sensus *integer Eudæmonis & Antonini, & sic totius huius legis eruitur. Non quidquid à naufragis, vel ex naufragio habetur, præda semper est: verùm probo more sæpe retinetur. Maritimæ ciuitates & Insulæ Nauigantibus & naufragis plurima præstabant: Inter alia* πυρσοῖς*: vt contrà alii falso lumine ostenso eos fallebant. Quid Antoninum dubium tenuerit in specie huius legis, & post omnia, cur limitatione*

mitatione reſcriptum ſuum claudat. Potiores Imperatorum leges Lege Rhodiâ. Quid, quâ de re quæſitum hac lege fuerit. Legum municipalium vel peregrinarum vſus nihil adſciſcentis Imperio vel Libertati detrahit. Gallorum hac in re defenſio & laus. Reſtituta lectio legis 32. π. de Legibus.

AD Reſcripti Antoniniani, quod lege noſtrâ continetur, interpetationem nunc redeundum eſt, & ad poſtremam quidem eius partem: ἐν οἷς, inquit, μή τις τῶν ἡμετέρων αὐτοῖς νόμος ἐναντιοῦται. i. *in quibus nulla conſtitutionum noſtrarum ei aduerſatur.* Hiſce verbis *Limitatio* quædam juſta continetur. Eam verò vel ſolam ſi [illegible] attendiſſent, nunquam ſanè Maris imperium Imperatori abjudicari hac lege putaſſent. Adeò ſcilicet Antoninus Imp. non *imperium*, ſed *judicium* tantùm legi Rhodiæ, vel ſecundùm leges Rhodias, *hac lege* committit, vt ne abſolutum quidem committat, verùm limitatum, atque infra leges & conſtitutiones ſuas ſemper poſitum. Hoc ſenſu: ſua equidem jura ſuáſque conſuetudines maritimis prouinciis & Ciuitatibus Inſulisq́, ſeruari oportere, quas ab antiquo haberent, deriuato more à Rhodiis, quorum Leges in jus commune tranſierunt, verùm intra hunc modum, niſi ſi quâ parte conſtitutiones Imperatoriæ Legibus Rhodiis contrariæ reperiantur: ſiue quia his nominatim derogatum fuerit, ſiue quia contrariũ jus aliquod generali aliquâ Conſtitutione vel Edicto comprehenſum ſit: cuius æquitas irrationabilem morem & conſuetudinem, quamlibèt antiquam, quàmlibet lege Rhodiâ ſubnixam, peſſumdaret. Etſi ſcilicet ſub Imperatoribus, prouinciis, regionibus, & Ciuitatibus, & Inſulis,

αὐτονομία quædam, seu jura nonnulla, προνόμια, priuilegia, relicta fuissent, ac maximè liberis ciuitatibus & fœderatis, quæ legibus suis vtebantur, vt docet quoque Plinius *lib.* 10. *epist.* 93. 94. (quo certè liberorum numero hoc æuo Rhodios fuisse jam suprà ostensum est) à jure communi aliquà tantùm exorbitantibus, attamen irrationabilia penitus his paulatim detracta, ne alioquin consuetudo rationem vinceret aut legem. Sic sanè & in Papiniani *l.* 1. *de vsuris*, cùm dixisset is, *spectandam morem regionis in vsuris*, mox subjicitur, *ita tamen vt legi non offendat.* Sed & Docimus, *in calce legum Nauticarum*, hanc limitationem ita expressit: *Cùm insecutis temporibus quidam legibus Rhodiis πρὸς κακουργίαν vterentur, & ipsa rerum mutatio nouas leges ex necessitate postularet, quæ ea supplerent quæ veteribus legibus deessent, eásque ad decentiorem statum & honestiorem πρὸς τὸ κοσμιώτερον καὶ σεμνότερον verterent, etiam huiusmodi leges ab Imperatoribus juris & æqui amantibus condita sunt. Vbi itaque non extat lex noua veteri legi Rhodiorum contraria, secundùm leges Rhodias nauticæ controuersiæ judicantur, vbi verò aliæ leges his aduersantur, Rhodiorum leges cessant, aliæq; vim & robur obtinent.*

Et hæc quidem ita quoque de limitatione rescripto Antonini additâ, eiúsque sensu. Quare sub finem nunc, explicato sigillatim libello Eudæmonis & Antonini rescripto, vtriusque vim omnem mentemq; adeò exprimamus: Dixerat sc. Eudæmon, prædam sese passum, διηρπάγημεν ὑπὸ τῶν δημοσίων τῶν τὰς Κυκλάδας νήσους οἰκούντων: Neque satis prędæ genus expresserat: contrà contendebant δημόσιοι, quod fecissent id à se jure factum, νόμῳ θαλάσσης. Hîc jam Antoninus, animo repetens, non agi de fisco suo, cui aliàs modum illicò posuisset, vti sanè posuit *l.* 1. *C. de naufra.* verùm de ciuitatibus maritimis & Insulis agi, quibus suæ quædam erant consuetudines, ex veteri L. Rhodiâ, quæ in maritimis controuersiis ex anteriorum Principum constitutionibus obtinere iussæ fuerant, denique de *Iure maris*

agi,

agi, ideò rem hanc omnem ad Rectorem prouinciæ rejiciendam omninò putauit, judicandam ex præscripto Legis Rhodiæ: Quid enim? Potuit scilicet lege Rhodiâ Insulanis aut maritimis Ciuitatibus id competiisse, jure quodam peculiari, vt vel naue in portu vel littore earum appulsâ, vel certè in earum finibus naufragio facto bona naufragorum his cederent, quod jus & olim multis in locis obtinuit & nunc obtinet. Vide quæ suprà dixi *cap.* 4. & 5. Potuit & illud competiisse vt in partem aliquam naufragii venirent, ob sumptum fortè in speculas pharos seu faces ignésque flagrantes (quos Græci πυρσοὺς vocabant) quibus videlicet nauigantibus in mari præsertim procelloso & naufrago, (cuiusmodi erat Ægeum & Icarium) vada prænunciabantur, & portuum introitus, atque adeò nauigantes in portum deducebantur (vti contrà sæpe falsô lumine ostenso siue priuati quidam maris accolæ nauigantes fallebant, de quo est *lex, ne piscatores π. de incend. ruin.* & locus Dionis *in Euboicâ*, siue Barbari, veluti in Bosphoro Thracio, teste Dionysio Byzantino in anaplo Bosphori Thracii apud Gillium *de Bosphoro Thracio lib.* 2.*c.* 20.*p.* 152.) Potuit & ob aliam aliquam operam, quam δημόσιοι insularum illarum in colligendis fortè vel etiam custodiendis naufragiis impendebant, eo nomine, recepto adhuc more, ab his quid jure exigi. Cui absimilia non sunt quæ Itali *Guidagia* vocant, apud Britannos Aremoricos *Brefs de Conduite*, Diplomata, breuésque commeatales, συνθήματα, euectiones, tractoriæ, quę soluentib. ex littore dantur certâ mercede & pretio, inter cætera vt postea naufragia colligere liceat, vt & σῶστρα quæ adjutoribus dantur. De quibus ita Argentræus *in consuetudines Britanniæ, tit. des droits du Prince, art.* 56. *not.* 1. *num.* 43. *Origo traditur. Cùm Principes nostri & Reges pristini scopuloso & pleraque importuoso littore crebra NAVFRAGIA fieri prospicerent, lege sanxère ne injussu suo freto excedere liceret, soluentibus periti maris & littorum, Ducis veniæ symbola breuicula nauigaturis dabant: asper-*

nantibus publicatio nauis & armamentorum indicta, naufragio facto etiam merces publicabantur: veniâ factâ periculum rebus nullum à fisco, naufragium etiam colligere licebat: Σῶστρα quæ alibi diximus adjutoribus præstabantur, quod vocant Droits de saluage (aliàs sauuetage.) Talibus breuiculis suum nunc, vt olim, pretium est, & inter cæteros fisci reditus ea quoque mancipibus vectigalium elocantur. Itali GVIDAGIA vocant. Potuit & portorium seu vectigal solemne exigi, eo quòd insulani illi mare à latrociniis purgarent: quâ ratione & passim hodie vectigalia in mari à superiorem non agnoscentibus instituuntur vel instituta sustinentur, de quo Couarruvias *in reg. peccatum, in 2. part. relect.* §. 1. *num.* 5. Peregrinus *de jure fisci lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 22. Surdus *cons.* 325. *numer.* 3. & post hos omnes Bellonius *cons.* 14. *nu.* 40.) vt sanè Rhodii quoq; à minoribus quibusdam insulis vectigalia exegêre, easq; ὑποφόρους, seu tributarias, habuerunt, vt ex Dione & Aristide liquet, & Ammiano Marcellino, *lib.* 22. *pag.* 257. Imò disertè fœderatæ liberæq; ciuitates quædam maritimæ, etsi sub populi Romani Imperio constitutæ, sua tamen portoria intra fines suos habuêre, expressaq; fœderis lege sibi recepêre. Testis est tabula fœderis initi cum Termensibus majoribus Pisidis. *Quam legem portoriis terrestribus maritimisq; Termenses majores Pisidæ capiundis intra suos fines dixerint, ea lex iis portoriis capiundis esto.* Vt & altera cum Ambraciensibus. *Ambracienses portoria quæ vellent terrâ mariq; caperent:* Additâ vtrubiq; exceptione *dum ne quid portorii ab iis capiatur, qui publica populi Romani vectigalia redempta habeat.* : vel, *dum eorum immunes Romani ac socii nominis Latini essent.* Vt proinde non hæc jam fortè præda, quod volebat Eudæmon, esset, seu ἁρπαγῆς species, verùm aut portoriū aliquod, aut sumptus vel operæ cuiusdam remuneratio: adeóq; νόμος θαλάσσης. Quare hunc morem seu legem maris Imperator Antoninus secundùm leg. Rhodiam judicari voluerit, & seruis publicis insularum adjudicari, velut ipsâ lege maris probabilem. Retrò, poterat hic

hic mos modum egredi, & ſic prædæ potiùs accedere: Quare id æquiſſimo temperamento Imperator Antoninus judicari jam voluerit ſecundùm Imperatorum conſtitutiones. Vnde jam quoque apparet, hac lege legem Rhodiam vt non improbatam (quod nonnulli temerè cenſent) ita retrò nec in omnibus illico, ſeu ἀδιαχρίτως approbatam, quæ huiuſce limitationis vis eſt.

Rurſum hinc apparet, quâ de re quæſitum fuerit in ſpecie huius legis: non, inquam, de fiſco, naufragia ſibi vindicante: non de publicanis, id jus ſibi aſſerentibus, non item de modo pœnæ naufragos deprædantium: Quo triplici nomine nil cauſæ erat, cur aut ad Antoninum iretur, vel ab eo ad legem Rhodiam res remitteretur: cùm tot jam aliis legibus, Senatuſconſultis, & Reſcriptis, caſus illi definiti eſſent, quibus proinde judicis officium abundè inſtruebatur: Verùm actum in ſpecie huius legis de caſu quodam ſingulari, vtrùm is videlicet ad διαρπαγῆς, ſeu prædæ ſpeciem accederet, nécne. Ac proinde, vt finem faciam, in ſummam apparet, quis Antonini ſenſus fuerit, cùm judicium de jure maris legi Rhodiæ, vel potiùs ſecundùm eam reliquit; nempe, non vt Imperium Maris â ſe abdicaret, verùm vt judicis officium inſtrueret: certo tamen adhuc modo adhibito, *niſi ſi quà conſtitutiones eius, vel aliorum Impp. legi Rhodiæ* aduerſarentur, quas vtique potiores eſſe jubet. Quibus ita conſtitutis, vt ad *praxim* res hæc reducatur, apparet, erroneum omninò eſſe & alienum ad hanc legem Interpretum tractatum, *de conſuetudine aduerſus legem inolitâ*: nam imò eſt hæc huiuſce legis pars poſterior; de caſu contrario, puta de lege adverſus veterem conſuetudinem latâ, vel ſaltem ei contrariâ.

Contrà jam rectè, ex eo quod hac lege cauetur, *jus maris ſecundùm legem Rhodiam judicari oportere*, ad praxim obſeruetur, nihil ſummo cuiuſquam Imperio detrahi, nihil aliorum libertati officere, etſi fortè lex aliqua munici-

palis, vel etiam peregrina in vsum deriuetur, sic vt pro regulâ ea jam habeatur: Id enim sæpe fit, non ob vim Imperii, vt cùm victis Leges dantur, verùm vltrò, ob eximiam videlicet eius æquitatẽ & ἐπιείκειαν, & quidem inter populos eidem Principi subditos, vt in specie *huius legis.* Sic sanè & in municipiis, in quibus causis scriptæ leges vel etiam consuetudo deficerent, jus, quo vrbs Roma vteretur, seruabatur *l. de quib.* 32. *π. de legib.* etsi datum istud vrbis Romæ dignitati, vnde in omnia regimen, juráque orta erant, & sic ἀξιώματι tantæ vrbis, cui & alia simulacra veteris Imperii, sub Imperatoribus, relicta fuêre, quod alioquin Principi & in Principem ipsa contulerat. Imò & hoc ipsum sub hac adhuc limitatione, *vt non TAMen*, (i. *non tam tamen*) *spectandum esset quid Romæ factum esset, quàm quid fieri deberet.* Et multò minùs igitur cuiusquam extranei Imperio aut Libertati detrahit, vbi peregrinæ Leges, quæ summâ sese æquitate commendârunt, inuehuntur, & in forum vsúmq; deriuantur: siue nomine obliterato (quomodo Leges olim à Græcis ciuitatibus petitæ, vel etiam quæ vsquam egregia erant, in XII. Tabulas relata fuẽre) siue retento adhuc nomine suo gentilitio: quoties videlicet peregrina νομοθεσία, pro Exemplari Iudicibus proponitur. Sic sanè Romanis hodie legibus vtuntur liberrima omnium Regna populíque, tanquam æqui boníque fonte. Quo qui aliter vtuntur, næ illi perquam suaues sunt, parúmque sibi consulunt: cùm verso hodie Regnorum populorúmque statu in aliam quàm Romanorum olim Imperiũ formam, Iuri Romano nonnisi absurdè quisquam sese illiget. Et prudentissimè omnium *Galli*, qui eo loco Leges Romanas habent, quo & quatenus fontem boni æquíque: quo simul & Dignitati suæ rectè consulunt: & veram Iuris dicendi orbitam tenent. Quod quidem & hîc ἐκ παρέργου additum volui, aduersus in*Rationalia* quorundam hac de re judicia, qui Gallos eâ re perquam iniquè pipulo differunt.

Ergo,

Ergo, vt eò redeam, nihilo magis iſtâ Legum Rhodiarum auctoritate, quam ei Antoninus aliiq; Impp tribuunt, ſummo Imperatorum arbitrio ſeu Imperio detrahitur, quàm ſi diſciplinam hodie aut leges militares, vel nauales à *Belgis* aliiſve quis mutuaretur: & ſecundùm eas, controverſias militares vel nauticas domi judicari juberet.

CAP. XII.

COAETANEORVM Scriptorum ſuffragia ſeu teſtimonia.

Imperatorem Maris dominum exertè dici à coætaneis ſcriptoribus. 1. Appiani *Alexandrini locus ſub Antonino Pio.* 2. Ariſtidis, *ſub Marco Antonino.* 3 Oppiani, *ſub Antonino Caracallâ.* 4. Philoſtrati, *qui ad Imp. Philippum peruenit.*

POSTEAQVAM ex ipſiuſmet legis ἀξίωσις viſceribus, Legúmque Rhodiarum Auctoritate, & quidem ϗ πολλὰ, tot atque inuictis argumentis effecimus, *Imperatorem non minùs maris atque terræ Dominum fuiſſe*, vt tot fermè jam verborum, imò ſuſcepti penè laboris, pœniteat, velut in re adeò clarâ & perſpicuâ atque in oculos incurrente, mantiſſę tamen atque auctarii cuiuſdam vice, veterum ſcriptorum hac in re conſenſum addere juuat. Non equidem, vt per ſingulas nunc ætates decurramus, quod nimium, neque huiuſce operæ, ve-

verùm, quod & ad L. nostram proximè accedit, & abunbè futurum est, denunciato tantùm coæuis fermè scriptoribus testimonio, qui per ea ipsa Antoninorum Imperatorum tempora, quorum rescripta *h. l.* memorantur, sub quibus item L. Volusius Mæcianus vixit, scripsêre. Quod genus probationis ad rem maximè puto, vbi videlicet consensus auctorum συγχρόνων aduocatur, cùm de sensu l. alicuius ambigitur.

1. Prodeat igitur primùm *Appianus* Alexandrinus, qui sub Antonino Pio scripsit circa A. D. 150. Is certè, vt eximiâ, ita prolixâ Præfatione Historiæ suæ, quam viginti quatuor libris complexus fuerat, præmissâ, Imperii Romani limites describens, non tantùm passim ait, *mediterranei Maris insulis omnibus Romanos tum imperasse, atque in ÆGEO etiam mari, MYRTOO, & in cætero mari* (*quod* nostrum *vocat*) *CYCLADAS, & Sporadas tenuisse, item Cyprum, Cretam, RHODVM, Lesbum &c. Romanos occupasse, omniáque adeò ista Romanis paruisse*, πάντα ταῦτα ἐστὶ Ῥωμαίοις ὑπήκοα: & rursum, τὰ κράτιστα τῆς θαλάσσης ἔχοντας dicit; sed &, cùm de Legionum prætenturis, Romani Imperii limiti circumfusis agit, addit, καὶ φυλάσσουσι τὴν τοσήνδε γε τὴν γῆν καὶ θάλασσαν ὥσπερ χωρίον, verùm tandem expertèscribit, θαλάσσης τε πάσης ἡγεμονεύουσι τῆς ἐντὸς ὅπης καὶ νήσων ἁπασῶν, &c. id est, *Mediterranei totius maris Imperium & Insularum omnium tenêre*.

2. *Aristides* item Atheniensis, de Marco Antonino Philosopho, *oratione ad eum ipsum pag.* 119. γῆ δὲ καὶ θάλαττα τὸν προστάτην στεφανοῦσι, i. *terra vero & mare Præsidem* (ita vocat *Imperatorem*) *coronant*. Et idem rursum de Româ eiusq; imperio sub eodem Marco Antonino, *tom.* 1. *p.* 354. ἀλλ' ἡ μὲν θάλαττα ὥσπερ ζώνη τις ἐν μέσῳ τῆς οἰκουμένης, ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ὑμετέρας ἡγεμονίας τέτακται, περὶ δὲ, &c. quem alioquin locum non vbique rectè vertit Interpres: tu verte *sed mare instar cinguli cuiusdam per medium orbem terrarum pariter sub imperio vestro agit*. Videndus idem passim totâ eâ Oratione

& no-

& nominatim *pag*. 382. 383. 360. 397.

3. *Oppianus* Cilix, ἀλιευτικῶν 3. initio ſtatim ad Antoninum Caracallam Imp.

Σοῖς μὲν γὰρ ὑπὸ σκήπτροισι θάλασσα
Εἱλεῖται, καὶ φῦλα Ποσειδάωνος ἐναύλων.
Tuis enim ſub ſceptris Mare
Voluitur, & greges Neptuni incolarum.

4. *Philoſtratus* tandem (qui ſub Seuero Imp. vixit ad Philippum Imp. vſque, teſte Suidâ) *lib*. 7. *de vitâ Apollonii cap*. 2. vbi de Domitiano, ὑφ' ᾧ θάλαττά τε ἦν καὶ γῆ πᾶσα.

CAP. XIII.

IVDICIVM de nonnullorum Interpretation.

QVINQVE *aliorum, quamlibèt maris Imperium Imperatori vindicantium, Interpretationes diſcuſſa.* 1. Alciati *ſententia, eiúſque naui: vnde illi nati? ex eo potiſſimùm quòd* νόμον *initio reſcripti pro L. Rhodiâ accepit.* 2. Ignei *&* *ſequacium errores. Princeps an dicatur* lex *in* hl. 3. Amayæ *lapſus.* Κύριος *an ſit nomen ſoluta omnibus legum repagulis poteſtatis. Non quaſitum* hl. *de jure fiſci.* 4. Doctiſſ. Petiti *emendatio & interpretatio expenditur. Circa facti ſpecies obſeruatio. Non quidquid libello comprehenditur, ei remedium quoque depoſcitur.* 5. Viri Clariſſi-

mi Seldeni *duæ interpretationes sub manum eruocantur. Judicium de rebus nauticis Antonini Rescripto ad Iudicem remitti: Quo fine?* 6. Salmasii *interpretatio & emendatio.*

VPEREST nunc vltimo loco, vt hanc legem à nonnullis etiam Virorum Clarissimorum erroribus & næuis vindicemus, qui etsi eadem nobiscum rectè sentiant, desinántque adeò, hac quoque lege Imperatori Maris dominium seu Imperium adseri, iidem tamen in eâ interpretandâ non vno genere impingunt: Quos rectam in viam reducere institui, non obtrectandi cuiquam animo studióque, verùm vt hæc lex suo & genuino semel sensui vndiquaq; quantum in me reddatur, habeántque viri deinceps veri amantes, in quo pedem figant, οὐδὲν περιφερόμενοι.

I. Ab *Alciato* initium ducemus, à quo & melior Iurisprudentia proficere cœpit. Is igitur, *lib.* 2. *Disputationum* *c.*5. cùm perridiculam eorum sententiam esse pronunciaret, qui huiusce legis auctoritate maris imperium ad Imperatores non pertinuisse censent, Antonini tamen rescripto hunc sensum affingit: *Ego mundi*, inquit, *dominus sum, quia orbem terrarum ex lege meâ rego, lex autem* (Rhodia scilicet) *maris est domina, quoniam ex ea jus in Mari redditur.* Quæ & ipsa sententia Cujacii fuit, *notis ad Pauli sententias.* In quâ tamen quot sunt verba, tot quoque sunt næui. 1. Nam & κόσμου θαλάσσῃ perperam hîc opponit. 2. Et *Dominii* speciem adhuc aliquam mari tribuit, quale nullum hac lege tribuitur, sed judicium tantùm secundùm eam fieri jubetur: κρινέσθω, inquit, τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων, & oppositè quidem ad vocem κυρίου. 3. & *Dominii* vocem

ad νομοθετικὴν restringit, cùm κύριος sit, qui plenissimum rei Dominium & arbitrium habet. 4. Sed & νόμον (ibi, νόμος θαλάσσης) quæ ei præcipua errandi causa fuit, perperam interpretatur de l. Rhodiâ, cùm ibi, νόμος θαλάσσης conjunctim sit, jus quodcunque prætensum in mari, & sæpe controuersum. 5. Adde quòd & idem interpunctionis vitium cum aliis admittit. 6. neque jam habent sequentia cum quibus cohæreant. 7. & relatiuum *qua* in interpretatione, ibi, τοῦ νόμῳ, *quâ lege* infarcit. Præ quo omni, quid perspicuum aut fluidum magis, quàm si continuo ita spiritu Rescriptum legatur, & interpungatur: ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύριος, ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης τοῦ νόμῳ τῷ Ῥοδίων ναυτικῷ κρινέσθω, id est. *Sum ego quidem orbis* (& sic maris quoque) *dominus*, *sed tamen Ius Maris* (i. jus quod in mari prætenditur, vel obtinere dicitur) *ex lege Rhodiâ nauticâ judicetur.*

II. *Secunda* sententia est eorum, in quibus Igneus, *repetit. ad l. necessarios* 5. §. *non alias* 2. *num.* 700. 701. &c. π. *ad SC. Sylanianum* (cuius hac de re scripta fateor me non sine ingenti risu legisse) Forcatulus item, *in Cupidine Iurisperito cap.* 9. & Mendoza *lib.* 1. *de pactis cap.* 5. *quæstion.* 2. π. 25. qui hæc verba, ὁ δὲ νόμος θαλάσσης (quæ tamen Igneus Græca nunquam legere potuit, multò minùs intelligere) ita accipiunt, quasi dixerit Antoninus, *se quidem mundi Dominum esse, legem autem etiam esse se maris.* Verùm & hic sensus perquam absurdus est, qui non tantùm eodem vitio quo superior laborat; tum falsæ interpunctionis, tum & interpretationis, ac nominatim cùm ita κόσμον θαλάσσῃ opponit, neque habent sequentia cum quibus cohæreant, verùm & eo insuper, quòd dicat Imperatorem sese & Dominum mundi dicere, mox & legem quoque Maris: legem, inquam, maris, quia legem mari dicere possit. Quasi verò non & dominii pars sit νομοθετικὴ, & qui *dominum* se jam dixerat, non & legem à se dici posse jam dixisset? Deinde si id ita esset, saltem dixisse Imperatorem oportuisset,

tuisset, non legem se esse, sed *legem ponere posse*, vel *dicere*? Et quis tandem nouus hic eloquentiæ flos, vt Imperator in nudo aliquo breuiq; Rescripto, figurato adeò sermone, posteaquam sese dominum mundi dixit, sese ipsum quoque legem esse dicat? Facilè equidem admitto, quod & antea diximus, Imperatorem, pariter vt Magistratum quemcumque, νόμον ἔμψυχον dici, sed insolens planè est, nulloq; satis exemplo aut ratione nixum, vt ipsemet Imperator sese legem vocet: Quod etsi fieri posse diceretur, non hic tamen adhuc admitti posset: alioquin enim Imperatorem nonnisi Maris legem, at non & terræ dicendum foret.

III. *Tertia* sententia est Amayæ Hispani Iurisconsulti, 1.*Obseruationum* 1. *num.* 76. qui ita hanc legem interpretatur. *Quamuis ego sim Mundi dominus & Imperator, atque ita legibus solutus, neque tenear ex præcepto aliquo subditis respondere, adhuc tamen lex sit domina & Regina maris, id est, rebus quæ in mari acciderunt imperet, cùm pertineat ad res nauticas, neque fiscus præferatur cum subditorum damno, sed fisci & priuati æquâ lance debet tractari iustitia & ideò respondere tenebitur fiscus.* Nempe, moderationis Principis hæc verba esse vult, ne fiscus cum subditorum damno locupletetur. Verùm, vt omittam & inuolucra orationis, & communes cum aliis errores, quasi νόμος (ibi, νόμος θαλάσσης) sit lex: rursum, quasi *lex domina maris* dicatur: Item, quasi στιγμὴ ponenda sit post vocem θαλάσσης, vnde iam hæc, *ea res*, in sequentibus infarcit. De ipsâ sententiâ videamus. Quibus quæso fidiculis efficiet vnquam, vel ex quibus tandem huius legis verbis exprimet, differentiam inter solutam Imperatoris potestatem & moderationem eius hac lege contineri? Quod si ita esset, dicere etiam oportuisset Imperatorem, νόμος ἡ τῆς θαλάσσης κύριος ἔστω, vt infrà dicitur κρατείτω. Deinde, si hæc sententia admittitur, dicendum fuerit, Imperatorem æquanimitatem suam in Mari tantùm hic ostentare, & per consequens absolutam

potesta-

potestatem in terrâ sibi semper vindicare, quod absurdum. Quintò falsum est, κυρίε appellatione hîc denotari absolutam potestatem, quam describit æquanimitati oppositam: Iam enim diu est, cùm κυρίε seu *Domini* appellatio, olim quidem odiosa & ab Imperatoribus nonnullis spreta, his hoc tempore tribui cœpit, non quasi index παμβασιλείας, solutæq; potestatis omnibus legum repagulis, verùm ceu titulus iustæ dominationis & Imperii. Sextò, toti Iurisprudentiæ aduersatur hæc sententia, quæ nullam talem absolutam Principis potestatem, imò tempestatem, agnoscit, qualem ipse vult, quod *Vlpianus noster* ostendit. Tandem, quod antea quoque euicimus, non quærebatur in specie huius legis de Principe, vel eius fisco, verùm de Cycladú incolis, eorúmque seruis, qui compendium ex naufragio quærebant, de quibus ideò Eudæmon querebatur.

IV. *Quarta* sententia est Viri doctissimi Samuelis Petiti, qui *Miscellan.* 3.c. 11. quamlibèt & ipse eiusdem nobiscum super Dominio maris ad Imperatorem pertinente, sententiæ, nouam tamen emendationem in hac lege tentat, &, vt illi locus esse possit, geminam querelam libello Eudæmonis contineri putat, ac proinde & duplex ad eas Imperatoris Antonini rescriptum præsupponit: scilicet pro illis, ὁ δὲ νόμῳ τῆς θαλάσσης, reponendum putat, ὁ δὲ ἄνεμος τῆς θαλάσσης, hoc sensu, *Querebatur Eudæmon se naufragium fecisse, & præterea merces suas in naufragio fuisse direptas: Ad prius respondere Antoninum, se quidem orbis dominum esse, sed tamen vento imperium esse in mare, neque à se legem vento dici posse, ideòque ne faceret naufragium Eudæmon à se præstari non potuisse.* Quod ad alterum verò attinet, jubere Antoninum, *vt ex lege Rhodiâ judicio experiatur.* Inuitus cum viro doctissimo, cui ego factum discupio, congredior, sed quando huc semel prolapsus sum, ad institutum pertinet, genuinam huius legis vt sententiam ita & lectionem vndiquaque tueri.

Igitur obseruo primùm, id ita illi excidisse, tum ob

ἄνεμον κύειον omnium, quę in mari sunt & nauigant, dixerit:

Ἐπὶ χρήμας Ἰνδῶν ἔμποϱος φϱενεῖ μέγα
Ὧν ἐστι πάντων ἐνίοτ' ἄνεμος κύϱιος.

Et his similia ex Propertio & Virgilio. Quibus adde Propertianum, ni fallor, illud:

Ventorum est quodcumque paras.

Putes Antoninum Imp. non hîc legem scribentem aut rescribentem, verùm poëticum aliquod carmen effundentem, vt hîc Viro doctissimo reponam suamet ipsi verba. An hoc dignum lege & rescripto Principis, in quo omnia candida & aperta esse debent?

V. Sequuntur V. CL. Ioannis Seldeni duæ, siue interpunctiones siue interpretationes: quarum prior hæc est, *Ego quidem Mundi dominus, sed verò huiusmodi*, seu *illa lex* seu *mos est maris. Lege Rhodiâ decernatur nautica, quatenus eidem nostrarum legum nulla aduersatur.* Hoc sensu: regulariter morem seu legem maris obtinere, quâ naufragorum bona ad publicanos pertineant: vt ita ὁ νόμος τῆς θαλάσσης referatur ad rem à publicanis gestam: quæ res gesta cùm breuiter & succinctè narrata fuisset in libello Eudæmonis nullis additis cirumstantiis, eam voluerit rectè Antoninus decerni, temperamentis seruatis, ex quibus vel publicani bona naufragorum restituere cogerentur, & retrò naufragi adquiescere necesse haberent, sed quatenus interea leges Romanæ non aduersantur. Verùm, vt omittam communes cum aliis errores, veluti interpunctionis & quòd δημοσίους *publicanos* interpretatur, coacta seu βίαια sunt hæc nimis omnia, neque verbis satis respondent. Nempe vult verba ista, ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης esse Imperatoris fatentis morem seu legem hanc esse, vt naufragorum bona ad publicanos pertineant: Quod planè alienum est: nam neque id verba vllo modo sonant, & quænam hæc oppositio fuerit, ἐγὼ μὲν τοῦ κόσμου κύϱιος, ὁ δὲ νόμος τῆς θαλάσσης, *ego quidem Mundi dominus sum, sed est hic mos* seu *lex maris?* Certè hujus oppositionis vim non capio: an enim mos

 domi-

dominio Imperatoris Mundi quidquam adimit? Deinde, an νόμον statim & abruptè vocasset Antoninus, causâ non cognitâ, quam διαρπαγὴν Eudęmon diserrtè indigitauerat? Pręsupponebat equidem Antoninus, posse fieri, vt quam Eudæmon διαρπαγὴν crederet, ea νόμος θαλάσσης esset; sed antequam rei veritatem resciuisset, vti eius sollicitudinem à se abdicat, dum ad legem Rhodiam rem remittit, nihil vtique definire vtramuis in partem potuit, imò neque voluit Antoninus, sed imò ad Iudicem negotium indecisum remisit: addito adhuc temperamento quod Iudex sequeretur. Iam *si sequentia* spectamus, quæ à superioribus vir ille CL. diuellit, τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων κρινέσθω, ἐν οἷς μήτις τῶν ἡμετέρων νόμος ἐναντιοῦται (Quæ & sic vertit, *Lege Rhodia decernatur Nautica quatenus eidem nostrarum legum nulla aduersatur.*) Hic quæro vbi comparear istud *quatenus*, ait enim Antoninus, ἐν οἷς, &c. hac apertâ interpretatione, *in quibus*, &c. simili formulâ quâ Iurisconsulti de consuetudine agentes, *in his quæ non ex scripto descendunt*, vel *de quibus causis scriptis legibus non vtimur.* Nempe Antoninus casuum diuersitatem his verbis indicare voluit: hoc sensu, jus Maris secûdùm leges Rhodias dijudicari oportere, non tamen iis casibus quibus leges Imperatorum iis contrariæ essent. Et sic non prædæ modum, quod vult Seldeni sententia, ex lege Rhodiâ definiri vult his verbis Antoninus, ἐν οἷς, sed imò casus non definiri ex eâ, vbi leges Imperatorum contrariantur. Item quęro, quod subjectum jam voci isti κρινέσθω subjicietur, quod vtique nullum erit, si hic versus à priori diuellitur, quo apertè subjectum continetur, νόμος θαλάσσης? Nempe enim, vt summatim huius sententiæ contextum edisseram, 1. de *Iudicio* hîc agitur, κρινέσθω, ait lex. 2. Cuius verò rei, seu quâ de re? *super* νόμῳ θαλάσσης, i. *super jure quod obtinere dicitur in mari.* 3. Quæ judicii forma siue regula? τῷ νόμῳ τῶν Ῥοδίων ναυτικῷ, *secundùm legem Rhodiam* seu *ex præscripto eius.* 4. Quę determinatio? ἐν οἷς μήτις, &c. *nisi si qua Lex Imperatoria aduersa-*

aduerſatur. Quid perſpicuum magis?

Altera jam Seldeni interpunctio, veritati propior, eadem quidem cum hac noſtrâ eſt, verùm interpretatio jam diuerſa: nam & νόμον τῆς θαλάσσης itidem de facto ſeu more publicanorum interpretatur, ita, *ſed verò lex* ſeu *mos ille maris:* Cùm tamen neque de publicanis *hac lege* agatur: neque νόμος τῆς θαλάσσης hîc factum denotet, ſeu, morem, ſed *Ius* quod obtinere dicitur in mari vel prætenditur, vt ſuprà oſtenſum eſt.

VI. Poſt primam huius hypomnematis editionem emerſit noua Viri optimo jure celeberrimi Cl. Salmaſii tum interpretatio, tum & emendatio duplex in his verbis, ναυφράγιον ποιήσαντες ἐν τῇ Ἰταλίᾳ διηρπάγημεν ὑπὸ τῶν δημοσίων &c. ſubſtitutâ voce παραλία loco Ἰταλία, & voce δημοσιωνῶν loco δημοσίων, quaſi hæc lex ad publicanos pertineat (quod ſuprà refutatum) déque naufragio non in alto verùm in littore ἐν παραλίᾳ facto hic quæſitum fuerit, an ſicut publicani naufragio in alto facto res in littus expulſas ſibi jure tum vindicabant, vindicare pariter poſſent, naufragio in ipſo littore ἐν παραλία facto quum jam terram attigiſſent. An verò caſus hic aliud jus videatur poſtulare, neque idem jus in hoc caſu fiſco competere, vt illo quaſi in medio mari longè à portu vel littore res periiſſent. Verùm vt emendatio illa ἐν παραλία nimis à vulgari ſcriptione recedit, quod jam ſuprà dixi, cui ſimilem aliam quis non eâdem facilitate ſubſtitueret? Ita ignoſcat mihi Vir aliàs ſummi ingenii, ſi dixero, nihil tam alienum comminiſci eum potuiſſe. Quid enim? Nullum, puto, is locum nobis oſtendere vel edere poterit, quo de naufragio tantùm in alto mari facto id ſanciatur, vt de eo tantùm quod in littore factum, dubitari potuerit. Et quęnam quæſo major dubitandi ratio hoc caſu quàm illa? Si naufragorum bona ad fiſcum tum pertinebant, an minùs

pertinere poterant naufragio in littore facto quá in alto facto & naue mercibûſve ad littus expulſis? Cedo mihi vel minimam rationem. Et ſanè nón leges noſtrę, non illę quas Græci Rhetores paſſim allegant, indiſtinctè de *naufragio* agunt in mari facto, & ſic in quacumque eius parte? Etſi caſus fortè ille prior frequentetur. Tandem cur bona iſta olim fiſco vindicarentur hæc vnica ratio fuit, quòd ἀδέσποτον crederetur quidquid tandem mare jactaret, quidquid inde ad littus expelleretur, quidquid inde terram attingeret, vt loquitur Antonini noſtri *lex* I. *Cod. de naufrag.* vbi obiter notandum, duos caſus eâ lege comprehendi, priorem, quum nauis ipſa naufragio expulſa ad littus fuit: poſteriorem, vbi exinde aliqua terram attigerunt: ita enim ibi legere malo, *ſi quid inde aliquam terram attigerit: ſi quid inde*, puta merx aliqua vel pars nauis, *aliquam terram*, ſiue portus is ſit, ſiue alia littoris pars.

FINIS.